

SPECIALE EDITIE VALLEI BUSINESS | SPECIAL | JUNI 2016

PROEFTUIN

FOODVALLEY

REGIO

PLVS VLTRA

Kadans Science Partner faciliteert de toekomst

NIOO: 'Zo mooi, groen en plezierig
kan een bedrijventerrein zijn'

Proef WEpods van grote
betekenis voor Smart Cities

regiofood valley

VOORWOORD

FoodValley

Kansrijke regio voor bedrijven en bewoners

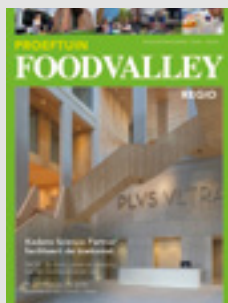
Voor u ligt de special van FoodValley. De regio FoodValley is formeel in juli 2010 ontstaan toen acht gemeenten (Wageningen, Ede, Barneveld, Nijkerk, Renswoude, Scherpenzeel, Veenendaal en Rhenen) besloten te gaan samenwerken. Samen met partners uit onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven (Triple Helix) zetten deze partijen zich in voor de ontwikkeling van de regio tot hét agro-foodcentrum van Europa. In zes jaar tijd is deze regio uitgegroeid tot een gebied met een sterk internationaal profiel. Met de Wageningen Universiteit, die ook buiten de Nederlandse grenzen veel faam geniet, is deze regio een uitstekende proeftuin voor innovaties. Bij het nieuw te realiseren World Food Center zal tevens alles gaan draaien om innovatie en wordt er kennis gedeeld over voedsel, gezondheid, life sciences, water, duurzaamheid en klimaat. Jaarlijks wordt er een flink aantal bezoekers verwacht. Een experience-center waar de hele regio trots op kan zijn.

Een andere recente proef is de WEpod, het eerste autonome voertuig op de Nederlandse weg. Hoewel niet direct iedereen stond te juichen voor een auto zonder chauffeur, heeft de samenwerking tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen in de regio er wel voor gezorgd dat het automatisch rijden weer een stap dichterbij is. Hoe bijzonder is dit, dat dit niet in een grote stad als Amsterdam gebeurt, maar gewoon in onze regio?

Deze regio met al haar faciliteiten is niet alleen een aantrekkelijke vestigingsplaats voor food-gerelateerde kennisintensieve bedrijven en kennisinstellingen, maar ook voor de mensen die bij deze bedrijven werken of zelf met een start-up in de weer zijn. Onze columnist Mirjam Bink omschrijft haar woonplaats Ede als een combinatie van een dorps karakter waar je kinderen veilig op kunnen groeien en alle faciliteiten die een stad biedt. Zelf heb ik als kind ook goede herinneringen aan deze regio. Ik groeide op in Wageningen en fietste heel wat af met mijn moeder en zussen door de heuvelachtige bossen en over de Ginkelse Heide. Ik kom er nog regelmatig terug om er met mijn kinderen te recreëren.

Dit alles wordt bevestigd in het artikel over de Vastgoedmonitor. Daarin is te lezen dat de koopwoningenmarkt zich in de FoodValley regio sneller herstelt dan in de rest van Nederland. Dit verbaast mij niets. De FoodValley herbergt bijzondere kernkwaliteiten die gekoesterd moeten worden. Unieke kwaliteiten om trots op te zijn en die het verschil kunnen maken in de concurrentiestrijd om de vestiging van nieuwe bedrijven, maar ook om nieuwe inwoners aan te trekken.

*Jessica Scheffer
Hoofdredacteur Vallei Business*

Proeftuin FoodValley
www.valleibusiness.nl

EEN SPECIALE UITGAVE VAN:

VALLEI
BUSINESS

Vallei Business / MVM Productions BV
Postbus 6684, 6503 GD Nijmegen
Kerkenbos 12-26C, 6546 BE Nijmegen
T. 024-373 8505 Fax 024 - 373 0933
info@vanmunstermedia.nl

UITGEVER

Michael van Munster

ADVISEUR

Arnoud Leerling

EINDREDACTIE

Jessica Scheffer, Hans Hooft

REDACTIE BIJDRAGEN

Alice van Schuppen - APA TEKST,
Leendert Douma - APA TEKST,
Richard van Hooijdonk, Helen van den
Oever, Arnoud Leerling, Mirjam Bink,
Kees Stap (Proef Wageningen Magazine),
Hans Hooft, Sofie Fest

FOTOGRAFIE

Sjef Prins - APA FOTO,
Ruben Meijerink - APA Foto,
NIOO - KNAW, WFC Development,
Architectenburo Guido Bakker BV,
Kadans Science Partner

VORMGEVING / OPMAAK

Jan-Willem Bouwman

DRUK

Drukkerij Daemen

ADVERTENTIE-EXPLOITATIE

VM Sales en Support B.V.

Joep van der Linden t: 024-6423449
Kerkenbos 12-24A, 6546 BE Nijmegen
Tel. (024) 373 8505, Fax (024) 373 0933
info@vanmunstermedia.nl

COPYRIGHTS

Het auteursrecht op de in dit tijdschrift
verschenen artikelen wordt door de
uitgever voorbehouden.

Hoewel de informatie gepubliceerd in
deze uitgave zorgvuldig is uitgezocht
en waar mogelijk gecontroleerd, sluiten
de uitgever en de redactie uitdrukkelijk
iedere aansprakelijkheid uit voor even-
tuele onjuistheden en/of onvolledig-
heid van de verstrekte gegevens.

© 2016 Overname van artikelen is
slechts mogelijk na verkregen schriftelijke
toestemming van de uitgever

- 6 Kadans Science Partner faciliteert de toekomst
- 9 FoodValley: Proeftuin van de globe
- 10 De stad van de toekomst
- 12 Gedicht door een automaat geschreven / Business en Science Park
Wageningen laat start-ups groeien
- 13 Kenniscampus Ede bruist, steeds een beetje meer
- 14 FoodValley neemt zelfrijdend voertuig mee naar PROVADA
- 16 Koopwoningenmarkt in FoodValley rijp voor investeringen die renderen
- 17 'Vastgoedmonitor biedt podium voor dialoog'
- 18 Tien succesfactoren van FoodValley
- 20 Wonen op de Doesburger Eng
- 21 Column Mirjam Bink
- 22 Het Wageningen van Maarten van Rossem
- 24 Bodem onthult ontstaansgeschiedenis Gelderse Vallei
- 25 Rhenen en regio lopen warm voor reuzenpanda's
- 26 Ede en Food Unplugged: From Farm to Festival / Vonk 360
- 27 Een kijkje in de keuken bij Christian Weij
- 28 'Zo mooi, groen en plezierig kan een bedrijventerrein zijn'
- 29 Duurzame projecten
- 30 Nieuw station in 2021 klaar
- 31 'Ede is de plek voor ontwikkeling World Food Center'
- 32 'In Scherpenzeel heerst een echt ondernemersklimaat' /
Dorpshart Renswoude krijgt gezondheidscentrum
- 33 Bedrijventerrein De Flier versterkt foodproductiecluster
- 34 Wonen, winkelen en beleven in Brouwerspoort
- 35 Binnenstadsmanager Peter Baten over Brouwerspoort: 'Hier liggen unieke kansen'
- 36 Midden Nederland Hallen: modern, multifunctioneel en bereikbaar
- 38 Zoonen Vastgoed: Kwaliteit daar draait het om
- 40 Van Hell naar Paradijs / Ruim 200 scholieren maken kennis met Food
tijdens Discovery Tour
- 41 Crown Slim Huren: Ruimte om te ondernemen
- 42 Het kantoor: tijd voor een make-over?

14
'De toekomst van zelfrijdend vervoer is dichterbij dan we misschien wel denken'

24
'De variatie is groot'

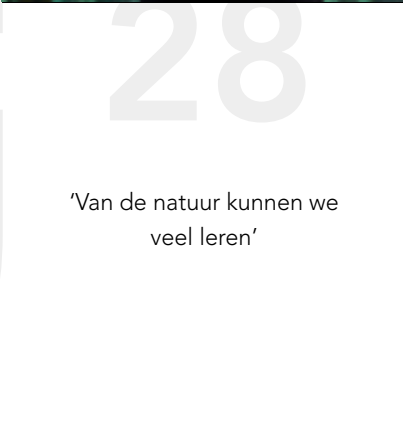
Electriciteit produceren met levende planten.

35
'Hier liggen unieke kansen'

3
'Een perfecte plek waar veel foodbedrijven bij elkaar gevestigd zijn'

'Van de natuur kunnen we veel leren'

22
'Ik blijf Wageningen promoten'

Kadans Science Partner faciliteert de toekomst

FoodValley, met Wageningen University & Research (WUR) als centrale factor, blijft een enorme aantrekkingskracht uitoefenen op kennisintensieve organisaties die ook gerelateerd zijn aan de agro-food industrie. Die organisaties – en WUR zelf – hebben natuurlijk behoefte aan adequate faciliteiten, beginnend met een passend (bedrijfs)pand. Maar daarvoor heb je een partner nodig die niet alleen weet wat de specifieke behoeftes zijn, maar ook hoe die het beste gefaciliteerd kunnen worden. Kadans Science Partner is zo'n partij.

Wim Boers, CEO van Kadans Vastgoed, ziet de vraag naar specifieke gebouwen voor grotere bedrijven, start-ups en scale-ups stijgen. “Sinds 2010 richten wij ons op het (her)ontwikkelen van deze hoogwaardige voorzieningen op campussen. Op deze wijze stimuleren en faciliteren wij kennisinstellingen, overheden, start-ups, studenten en het bedrijfsleven om met elkaar samenwerkingsverbanden aan te gaan.”

Waardecreatie

Kadans Science Partner doet in alle opzichten zijn naam eer aan: kadans betekent ritme, en voor de organisatie houdt dat in dat hij meegaat in het ritme van de ontwikkelingen op het gebied van wetenschap (science), en daarin ook een echte partner wil zijn voor de opdrachtgever. Wat in alle activiteiten van Kadans Science Partner voorop staat, is waardecreatie. Daarmee is de organisatie geheel in lijn met de ambitie van WUR.

Die ambitie wordt steeds meer realiteit dankzij de komst naar Wageningen van bedrijven en instellingen die op een of andere manier actief zijn in de agro-food industrie. Die organisaties vinden in Wageningen een vruchtbare omgeving voor hun specialistische activiteiten op Wageningen Campus, die zowel de campus van WUR als het naburige Business & Science Park omvat.

Stimulatie

Dat dergelijke bedrijven en instellingen vlak bij elkaar gevestigd zijn, bevordert de samenwerking en uitwisseling van kennis, en dus de gezamenlijke én de individuele waarde, aldus Petra Caessens, manager campusontwikkeling bij WUR. “We creëren ontmoetingen tussen wetenschap en bedrijfsleven. Die zijn een stimulans voor innovatie en daarmee voor economische ontwikkeling.”

Jeff Gielen, directeur bij Kadans Science Partner, benadrukt het belang van fysieke

nabijheid. “Om innovatie te stimuleren moet de frequentie waarin bedrijven en wetenschap elkaar ontmoeten omhoog. Meet and greets zijn daarin heel belangrijk.” De directeur verwijst hierbij naar het motto van Kadans: ‘Creating a better future requires creativity and innovation in the present’. “Wil je echt werken aan de toekomst, dan moet je creatief en innovatief zijn. Dat wordt gestimuleerd door samenwerking op hoog niveau, je brengt elkaar naar een hoger plan en creëert zo meer waarde – voor je eigen organisatie, voor WUR, FoodValley en voor de gehele sector, en uiteindelijk voor onze economie.”

Concentratie

Het belang van die concentratie van kennis en bedrijvigheid wordt ook onderkend door grotere, internationaal opererende ondernemingen als FrieslandCampina, DuPont, Noldus, Yili, Kikkoman en Keygene, evenals instellingen als

ecologisch onderzoeksinstituut NIOO-KNAW en hogeschool Stoas Vilentum, die allen op Wageningen Campus zijn neergestreken.

Maar er is ook ruimte voor starters, mkb'ers, R&D-vestigingen van internationale bedrijven en andere kennisinstellingen. Die kleinere ondernemingen vinden gewoonlijk (voorlopig) een plek in een van de bedrijfsverzamelgebouwen, en zijn bedrijfsverzamelgebouwen ook een broedplaats voor ontwikkeling en innovatie, en vervullen ze zo een 'incubatorfunctie'.

Op Wageningen Campus exploiteert Kadans vier panden, waaronder het vorig jaar geopende Plus Ultra. Dit bedrijfsverzamelgebouw met daarin een incubatorfunctie (zie ook www.kadanssciencepartner.nl/plusultra) beschikt over ongeveer 7.500m² aan laboratoria, cleanrooms,

KETENREGISSEUR

Kadans Science Partner richt zich op de nichemarkt van huisvesting voor kennisintensieve bedrijven en instellingen binnen innovatieve sectoren als agri-food, life sciences, health, medical technology, biobased industry en high tech. Als ketenregisseur weet Kadans de belangen van gebruikers, beleggers, financiers en bouwers te bundelen. Kadans ontwikkelt en belegt ook zelf in vastgoed in Nederland en Duitsland. Dankzij de jarenlange ervaring in deze nichemarkt is Kadans Science Partner als geen andere partij in staat onderzoekers en ondernemers te adviseren in de benodigde faciliteiten. Deze faciliteiten worden aangeboden in diverse ruimtes van hoogwaardige kwaliteit. Hierbij valt te denken aan het casco of turn-key aanbod van:

- laboratoriumruimten
- meet and greet faciliteiten
- pilot plants
- geconditioneerde ruimten
- schone werkruimten
- multifunctionele onderzoeksruimten
- cleanrooms

pilot plants, geconditioneerde ruimtes, multifunctionele onderzoeksruimtes, technohallen, vergaderzalen, presentatieruimtes en kantoren. Zowel startende als bestaande bedrijven in de food- en agro-industrie, chemie en life sciences zijn in het optimaal duurzaam (BREEAM Excellent) gebouwde pand gevestigd, zoals Green Dino dat simulators ontwik-

kelt, en CSK Food Enrichment. Bovendien zijn er ontmoetingsruimtes en komt er een restauratieve voorziening.

Innovatie

Kadans ziet zichzelf als 'provider van communities of excellence' en slaagt er ook in zich als zodanig te bewijzen. Niet alleen in FoodValley, maar ook op

Wim Boers

Jeff Gielen

Petra Caessens,
(Wageningen University & Research)

andere concentraties van kennisintensieve bedrijven in Nederland en Duitsland. Die ‘science parks’ zijn steeds vaker te vinden in de directe nabijheid van andere hoogwaardige en innovatieve instellingen en organisaties. En steeds vaker wordt Kadans Science Partner gevraagd, de faciliteiten voor die organisaties te verzorgen. Jeff Gielen: “Voor een goed functionerende campus is een grote kennisinstelling of groot kennisintensief bedrijf nodig als kennisgenerator. Daarbij werken steeds meer bedrijven volgens open innovation. Op die manier krijgt zo’n campus een dynamiek die zichzelf versterkt. Meer bedrijven op de campus betekent ook meer innovatie.”

Brugfunctie

De rol van Kadans is volgens Wim Boers het best te omschrijven als ‘provider van communities of excellence’. “Het is onze ambitie om uiteindelijk in iedere universiteitsstad van Nederland huisvesting te bieden aan kennisintensieve ondernemingen en instellingen, en zo een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling

van de nieuwe economie. We willen als het ware een brugfunctie vervullen als dé partij die bouwt aan één Nederlands ecosysteem op de campussen in Nederland.” De activiteiten van Kadans zijn ook niet beperkt tot de FoodValley regio: ook in Nijmegen, op de Novio Tech Campus is Kadans een waardevolle partner, evenals onder meer in Utrecht voor de Hogeschool voor de Kunsten, te ‘s-Hertogenbosch voor de Data Sciences opleiding aan de Mariënborg, en op de Landerd Campus in de regio Oss.

Smartware

Dat ‘bouwen’ houdt voor Kadans niet op bij het neerzetten van een hoogwaardig en duurzaam pand als Plus Ultra, en het te huur aanbieden van de ruimtes daarin. Kadans Science Partner ziet dat partnership breder en biedt een compleet pakket service en support. Dat pakket kan bijvoorbeeld inhouden: het aanstellen van een locatiemanager die niet alleen ervaring heeft met het beheer van duurzaam vastgoed, maar ook op het gebied van de specifieke faciliteiten waar kennisin-

tensieve bedrijven behoefte aan hebben. Maar het gaat nog verder: Kadans kan ook ondersteuning bieden bij de aanvraag voor subsidies en het aantrekken van (externe) financiering, en heeft een zeer uitgebreid netwerk dat het kan inzetten bij de vertaling van onderzoeksresultaten naar een haalbaar businessplan, en het bieden van managementondersteuning. Boers: “We noemen dit de ‘smartware’, naast de hardware in de vorm van de panden en specifieke ruimtes. Je kunt ons dus zowel facilitator als beheerder noemen. Huisvesting is voor dergelijke organisaties een oneigenlijke taak, en wij ontzorgen hen daarin compleet. We bieden ook flexibele huurcontracten, daar is met name behoefte aan bij de start-ups en scale-ups.” Gielen sluit af: “Wij investeren voor bedrijven in de infrastructuur, omdat we het belangrijk vinden dat bedrijven hun geld primair in hun core-business stoppen en groeien als onderneming.” Momenteel huisvest Kadans Science Partner meer dan 100 bedrijven waar ruim 1.200 mensen werkzaam zijn. ■

www.kadanssciencepartner.nl

Een corporate story

FoodValley: Proeftuin van de globe

Een groene vallei met veel foodbedrijvigheid. Dat was 100 jaar geleden zo; dat is nog steeds zo. FoodValley: een compacte regio, herkenbaar, veel foodkennis en innovaties op gebied van gezonde en duurzame voeding. Natuurlijk, alles is anders nu. De schaal, de technieken, de vraagstukken. Maar nog steeds ontwikkelen en testen we hier kennis en passen deze toe. Al die jaren ontwikkelen we hier nieuwe technieken. En nog altijd is alles hier gericht op innoveren. Proeftuin van de wereld. Dat is FoodValley.

Innovatiebron

En in FoodValley geloven we dat de foodsector alleen echt innovatief is wanneer je samenwerkt. Aan het ontwikkelen van kennis. Aan het inzetten van kennis. We zijn overtuigd van de kracht van samenwerken bij het ontwikkelen van innovaties. Bij het waardevol maken van kennis en innovaties voor wereldwijde vraagstukken. Dat is uiteindelijk de missie van FoodValley: hoe voeden we straks negen miljard wereldburgers? Met kennis op onderwerpen die er mondiaal toe doen, positioneert Nederland zich hierin internationaal als gezaghebbend en leidend. FoodValley is de innovatiebron van de Nederlandse kenniskracht voor gezonde en duurzame voeding.

Interdisciplinaire kracht

FoodValley onderscheidt zich door haar interdisciplinaire kracht en focus op gezonde en duurzame voeding. Nieuwe kansen voor innovatie ontstaan door de interactie tussen de voedingsindustrie en aangrenzende sectoren. FoodValley is een geweldig voorbeeld van samenwerken

tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven: de gouden economische driehoek. FoodValley regio draait rond 'connectivity'. FoodValley stimuleert een moderne innovatie aanpak met een krachtig verbindingstelsel.

Binnen FoodValley kennen we elkaar en vinden we elkaar gemakkelijk. Via samenwerken en uitbesteden komt kennis ook voor het midden- en kleinbedrijf beschikbaar. De toegenomen mogelijkheden van durfkapitaal, regionale ontwikkelingsfondsen en gerichte stimulerende maatregelen maken veelbelovende ideeën via spin-offs en start-ups levensvatbaar.

Multinationale ondernemingen

Ook grote multinationale ondernemingen zijn tot de conclusie gekomen dat zij niet alle kennis en R&D expertise in huis hebben. Zij zoeken naar nieuwe wegen om innovaties effectief en efficiënt te maken, want radicale innovaties vinden nog onvoldoende plaats. Samenwerken is vandaag de dag net zo belangrijk als concurreren. De interesse voor open innoveren is groter

dan ooit. Door actief te zoeken naar nieuwe technologieën en ideeën buiten de onderneming. En door samen te werken met 'concurrenten' om meerwaarde te creëren voor klanten en te komen tot unieke oplossingen. Nieuwe verdienmodellen ontstaan.

FoodValley spant zich in om open communicatie en ondernemerschap te bevorderen. Het zijn uiteindelijk de mensen die bepalend zijn voor innovatiekracht van bedrijven en onderzoeksinstituten. Flexibel organiseren, dynamisch managen en slim werken is het meest bepalend voor het innovatiesucces. Daarom stimuleren we sociale innovatie en de belangstelling voor technologie onder jongeren en studenten.

In FoodValley kan dit allemaal. Door herkenbaarheid, bereikbaarheid en kleinschaligheid. Net zoals 100 jaar geleden. Met nieuwe innovaties en andere uitdagingen. Proeftuin van de wereld. ■

De stad van de toekomst:

een schone, groene, goed-geoliede machine

Bijna de helft van de wereldbevolking woont in stedelijke centra en volgens de WHO zijn er in 2050 maar liefst 6.4 miljard mensen woonachtig in steden. Om deze groei te ondersteunen moeten stedelijke centra qua verkeersmanagement, gemeenschappelijke ruimten, voedselconsumptie en energieverbruik in de toekomst niet alleen veel efficiënter zijn, maar ook groener, gezonder en duurzamer.

TEKST [RICHARD VAN HOOIJDONK](#)

De zogenoemde ‘vergroening’ van onze steden is geboren uit een dringende noodzaak. Onze stedelijke ruimten barsten uit hun voegen en de verkeerssituaties hebben alarmerende niveaus bereikt. Ons openbaar vervoer is overvol en er is steeds vaker sprake van vertragingen. Ook worden onze wachtrijen almaar langer en komen stroomstoringen steeds vaker voor. Onze steden van de toekomst worden gevormd door ideeën en concepten en de meningen over hoe deze stedelijke ruimten er straks dan uit moeten zien lopen uiteen. Eén ding is echter zeker: het moet groener – met elektrische transportsystemen, groenvoorzieningen en aanzienlijk verbeterde luchtkwaliteit zodat de ramen van onze kantoren weer open kunnen. In de steden van de toekomst draait het allemaal om adaptieve en zelfvoorzienende systemen en hoogbouw waarin we wonen en werken en waarop we ons eigen voedsel verbouwen.

“Levende gebouwen leven letterlijk, omdat ze door de natuurlijke omgeving ‘gepowerd’ worden. Ze maken gebruik van regenwater en van zonne- en windenergie.”

Adaptieve gebouwen

Gebouwen die niet flexibel, dynamisch en interactief zijn tellen in de toekomst niet meer mee. Het Nationaal Instituut voor Building Sciences onderscheidt drie soorten slimme gebouwen: adaptieve, levende en regeneratieve. Adaptieve gebouwen passen zich aan externe omstandigheden zoals klimaatverandering aan. In deze gebouwen kunnen ruimten eenvoudig op een nieuwe manier gebruikt worden zodat de impact op het milieu wordt geminimaliseerd. Levende gebouwen leven letterlijk, omdat ze door de natuurlijke omgeving ‘gepowerd’ worden. Ze maken gebruik van regenwater en van zonne- en windenergie. Als we praten over regeneratieve gebouwen bedoelen we structuren die meer energie genereren dan

“Wist je dat meer dan dertig procent van het stadsverkeer wordt veroorzaakt door automobilisten die op zoek zijn naar een parkeerplaats? Als auto’s weten waar ze naartoe moeten kan het verkeersprobleem in de toekomst snel verholpen worden.”

ze gebruiken. Deze ‘overtollige’ energie kan vervolgens gebruikt worden om gebouwen in de buurt ook van stroom te voorzien – daarmee leveren ze letterlijk een positieve bijdrage aan de omgeving.

Mobiliteit

Wist je dat meer dan dertig procent van het stadsverkeer wordt veroorzaakt door automobilisten die op zoek zijn naar een parkeerplaats? Als auto’s weten waar ze naartoe moeten kan het verkeersprobleem in de toekomst snel verholpen worden. Het bedrijf Streetline heeft in steden als Birmingham en Los Angeles al duizenden sensoren ingebed in parkeerplaatsen. Deze sensoren sturen signalen om aan te geven dat een parkeerplaats beschikbaar is. Met behulp van de Streetline app hebben automobilisten toegang tot real-time informatie over beschikbare parkeerplaatsen waardoor ze niet meer eindeloos hoeven rond te rijden. Ze kunnen met de app ook voor het parkeren betalen. De hoeveelheid aan gegevens die een slimme stad produceert maakt het ook mogelijk om dynamische prijsstellingen te ontwikkelen. Als je bijvoorbeeld graag parkeert op een ruime, schaduwrijke plek vlakbij je kantoor, dan betaal je gewoon een beetje meer – via je app. Hier liggen ook voor winkeliers mooie kansen. Zij kunnen onder andere het koopgedrag van hun klanten stimuleren of ‘belonen’ door automatisch voor de parkeerplaats te betalen.

Het eetbare ‘Kaskantoor’

Een conceptgebouw in Nederland dat kantoorfuncties en stadslandbouw met elkaar integreert is onlangs door Aayu Architecten ontworpen, in samenwerking met het Landbouw Economisch Instituut (onderdeel van Wageningen UR) en IMd Engineers. Het ‘Kaskantoor’ combineert

duurzaamheid en efficiëntie met gezonde voeding en creëert tegelijkertijd een natuurlijke en inspirerende werkomgeving. Het groene kantoor is opgebouwd uit hout en door de betonnen vloer kan men het gebouw ook bovenop een bestaande structuur plaatsen. Hierdoor is nieuwbouw op grond die beter agrarisch gebruikt kan worden, niet meer nodig. Een derde van het vloeroppervlak van het Kaskantoor is ‘landbouwgrond’; de voorkant van het zelfvoorzienende gebouw functioneert als een kas voor groenten, kruiden en fruit en ook op het dak van het gebouw zijn groentetuintjes te vinden. Vergaderingen vinden plaats onder de druivenranken en in de groene kantine bereid je met sla en paprika’s uit eigen tuin een gezonde lunch. In de zomer wordt de warmte in de kas opgeslagen in de grond en tijdens de wintermaanden gebruikt om het gebouw te verwarmen.

Ondanks de vele uitdagingen zorgen de exponentiële ontwikkelingen in de technologie er in de komende jaren er zeker ook voor dat onze stedelijke ruimten langzaam maar zeker veranderen in schone, groene, duurzame en goed-geoliede machines. En dat is toch wel iets dat we allemaal graag willen. ■

Dit is een verkorte versie van de blog van Richard van Hooijdonk “De stad van de toekomst: een schone, groene, goed-geoliede machine”; wil je de gehele blog lezen, klik dan hier: <http://www.richardvanhooijdonk.com/de-stad-van-de-toekomst-een-schone-groene-geoliede-machine/>

Business en Science Park Wageningen laat start-ups groeien

Gedicht door een automaat geschreven

Mechanische trompetten schallen
het stoomorkest viert feest
en metalen vogels zingen
de geest in de machine heeft
weer een trawant gemeld
in het land van tralala

de zelfsturende wagen

Hij is op eigen houtje aangekomen
op deze plaats waar dromen
zonder eigenaar
hun laatste dagen slijten
tot aan het eind hun batterijen
of hun roestig uurwerk het begeeft
en ook zij kunstmatig leven
moeten laten

Gras groeit in hun wielen
blad kiemt in hun raderen
tot elk van de machines
energieneutraal en duurzaam
verwordt tot een hybride
staal en levenskracht in één

Martijn Adelmund, stadsdichter van Wageningen, geschreven
bij de introductie van de eerste zelfrijdende personenauto ter wereld
op de openbare weg. De auto rijdt tussen Ede en Wageningen.

Hoe trekken we meer starters naar Wageningen? En hoe
geven we starters ruimte en voorkomen we dat ze vertrekken
zodra ze groeien? Met die vragen voor ogen werkt Holland
Food Ventures in opdracht van de gemeente aan een visie
voor het Business en Science Park Wageningen. "Dit wordt
een levendig park, waar de innovatie vanaf spat."

TEKST [ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST](#)
FOTOGRAFIE [SJEFF PRINS - APA FOTO](#)

Wageningen Campus biedt starters ruimte, zoals de incubator in Plus
Ultra. "Maar we willen starters ook faciliteren in hun eerste stappen naar
productie", zegt wethouder Economische Zaken Dennis Gudden. Op het
Business en Science Park is mogelijkheid om bestaande kantoorgebouwen
te transformeren. "We kijken samen met ondernemers hoe we deze locatie
aantrekkelijk kunnen maken. Hier is ruimte voor kleinschalige
productiefaciliteiten en kunnen bedrijven voorzieningen delen."

Daar is zeker behoefte aan, weet René Koster, manager business
development van Holland Food Ventures. Het bedrijf helpt innovatieve
starters in de foodsector te groeien, in ruil voor aandelen in de
onderneming. "Waar Wageningen UR starters meer op theoretisch vlak
ondersteunt, faciliteren wij alle fases van ontwikkeling tot en met de start
van de productie", geeft Koster aan. "Zo dragen we bij aan het valoriseren
van nieuwe technologie." Samenwerking tussen bedrijven en de verbinding
met Wageningen Campus en andere locaties in de regio, verbeteren het
vestigingsklimaat op het Business en Science Park, voorziet Koster.
Bovendien maakt het Wageningen aantrekkelijker voor nieuwe starters.

Wethouder Gudden onderschrijft dat. "Als we jonge bedrijven hier kunnen
houden en nieuwe bedrijven aantrekken, groeit de werkgelegenheid. Dat
is uiteindelijk de bevestiging van al het goede dat hier in de FoodValley
regio tot stand komt."

Kenniscampus Ede bruist, steeds een beetje meer

De Kenniscampus in Ede wordt langzaam maar zeker steeds meer een begrip in én om Ede; het biedt onderwijs aan 12.000 studenten en leerlingen van het voortgezet onderwijs tot en met Hbo. De fysieke buitenruimte van de campus heeft al een flinke transformatie ondergaan. De gemeente Ede heeft de Zandlaan grondig aangepakt, de nieuwbouw van de CHE is inmiddels volop in gebruik en ROC A12 gaat het nieuwe Technova College bouwen. Hekken rondom schoolpleinen verdwijnen steeds meer om meer onderdeel van het geheel te worden.

De ambitie van de op de campus gevestigde onderwijsinstellingen gaat veel verder dan de voor het oog zichtbare, openbare ruimte. Onderling wordt er op het gebied van onderwijs steeds intensiever samen gewerkt om onderwijs beter op elkaar aan te laten sluiten, doorlopende leerlijnen te ontwikkelen en nieuwe onderwijsconcepten samen met het bedrijfsleven vorm te geven. Het onderwijs van de toekomst is een ontwikkeling van onderwijs, overheid én ondernemers.

Gezonde campus

Kenniscampus Ede wil de eerste gezonde campus van Nederland worden. Hiervoor wordt er intensief samen gewerkt om aan de landelijke richtlijnen gezonde school te voldoen. Een gezonde leefstijl maakt een significant verschil in de basis voor verdere ontwikkeling van studenten en leerlingen. In principe valt het HBO niet onder deze richtlijnen, maar op de campus werken alle onderwijsinstellingen hier samen aan, dus ook het HBO. De landelijke aanpak richt zich op sport, bewegen en een gezonde leefstijl. En dit ga je op de Kenniscampus dan ook merken. Zo wordt er in de nabije toekomst

een calisthenics toestel geplaatst (buiten sporttoestel), wordt er al aan urban farming gedaan en is er een speciale sportkaart voor leerlingen en studenten. Met enige regelmaat worden er (sportieve) evenementen georganiseerd om gezond bezig te zijn en elkaar te ontmoeten. Daarnaast wordt er gewerkt aan de bouw van een nieuwe (top)sporthal, waar onderwijs, topsport en breedte sport elkaar zullen moeten gaan vinden. Veel studenten en leerlingen hebben een kwetsbare leeftijd en haken mas-

saal af van sport. De nabijheid van topsport en de professionaliteit van de faciliteiten, in combinatie met de aandacht die binnen de opleidingen wordt geschonken aan het ontwikkelen van een gezonde leefstijl, zijn een extra uitnodiging om wel te (blijven) deelnemen aan sport en beweging. De Kenniscampus is vol in ontwikkeling. Het bruist er van de goede ideeën, initiatieven en activiteiten. En dit wordt alleen maar meer. ■

FoodValley neemt zelfrijdend voertuig mee naar PROVADA

Proef WEpods van grote betekenis voor Smart Cities

We zien ze steeds vaker, en we zullen er de komende jaren steeds vaker mee te maken krijgen: vervoersystemen die vanuit computers worden aangestuurd. Ze bieden kansen in de ontwikkeling van Smart Cities om de problemen van groeisteden het hoofd te bieden, maar ook om de groei in de landbouw en voedingsindustrie te realiseren. Daarom startte de provincie Gelderland in proeftuin FoodValley een pilot met WEpods: zelfrijdend vervoer. Geen chauffeur, geen stuur, geen pedalen en rijdend tussen het normale verkeer op de openbare weg.

TEKST [HELEN VAN DEN OEVER](#) FOTOGRAFIE [SJEF PRINS - APA FOTO](#)

Een proef van overheid en marktpartijen

Tot en met de zomer van 2016 rijden de WEpods tussen station Ede-Wageningen en Wageningen Campus. Zowel overheid als marktpartijen uit de FoodValley dragen bij aan de pilot met de WEpods.

Doel is om kennis te verzamelen over zelfrijdende voertuigen tussen het normale verkeer, om zo dit type vervoer een stap verder te helpen. Dit sluit aan bij de ambitie van de provincie Gelderland voor nieuwe, flexibele, duurzame en sociale mobiliteit.

Vruchten plukken

Inmiddels laten ook andere gemeenten, organisaties en bedrijven merken dat ze dit zelfrijdende voertuig interessant vinden. Coördinerend wethouder mobiliteit van Regio FoodValley Wim van Veelen: "De toekomst van zelfrijdend vervoer is

dichterbij dan we misschien wel denken. De verwachting is dat binnen 10 tot 15 jaar vervoersystemen die met computers worden aangestuurd dominant zijn in onze mobiliteit. Daarnaast krijgen regio's een steeds belangrijkere rol als het gaat om keuzes voor oplossingen in mobiliteit. Zo is Regio FoodValley per 1 januari 2017 verantwoordelijk voor het organiseren van de Basismobiliteit (regiotaxi, leerlingenvervoer). Hiermee ontstaat een regionaal platform waaraan ook ander mobiliteitsaanbod 'opgehangen' kan worden. Uit dat oogpunt is nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen zoals WEpods een prachtige kans om inzicht te krijgen in deze kansrijke innovatieve toepassing." De provincie Gelderland rekent erop dat deze breed gedragen proef een vervolg krijgt na de zomer. Zodat nog meer kennis kan worden opgedaan met zelfrijdend vervoer.

Een systeemverandering

Autonoom vervoer kan ook sterk bijdragen aan een beter milieu in steden. Door over te gaan naar elektrisch rijden, vermindert de hoeveelheid fijnstof. De data die de WEpods verzamelen – door op de weg te rijden, door de camera's in de auto's, etc. – is input om slimmer met vervoer om te gaan. We kennen nu automatisch rijden, waarbij elementen (zoals verkeerslichten) in het straatbeeld reageren op het vervoer. De WEpod is een zelfrijdend voertuig - eigenlijk een computer op wielen, een robot - dat zelf kijkt naar wat er op de weg gebeurt. Dus in plaats van in een file

ONTWIKKELING VOERTUIG

Green Dino is één van de sponsors van deze proef met de WEpods. Zij helpen mee aan de ontwikkeling van dit voertuig. Jorrit Kuipers, eigenaar van Green Dino: "De reden waarom wij in het WEpod project zijn gestapt is tweeledig. Enerzijds voor de simulatie, anderzijds om de WEpod te trainen. In onze 3D-simulaties (virtual reality) kunnen wij dingen visualiseren die er nog niet zijn, dingen die nog ontworpen moeten worden, zoals infrastructuur en gebouwen. De WEpod kan rijden in onze speciaal ontwikkelde 3D-omgeving om zo fouten op te sporen. Met kunstmatige intelligentie onderzoeken wij hoe de WEpod het beste functioneert in het huidige verkeer. Wij kunnen bovendien de WEpod slimmer maken. Als bijvoorbeeld een automobilist van een andere auto vergeet z'n knipperlicht te gebruiken, dan gaat de WEpod op verschillende manieren herleiden welke kant het voertuig op gaat. Ook trainen wij mensen, zowel in een simulator als met een virtual reality bril. Door mensen te trainen en te beoordelen in een rijnsimulator kunnen wij kijken hoe de WEpod op verkeer reageert en andersom. Dit doen we samen met de TU Delft die hiervoor twee rijnsimulators bij ons hebben gekocht." De twee WEpods staan gedurende het project in het kantoor van Green Dino op Wageningen Campus.

terecht te komen, passen de verkeerstromen zich aan en manoeuvreren de auto's zich door de steden. Dat betekent echt een systeemverandering.

Grote steden, grote problemen

Die systeemverandering kan vooral grote steden helpen. Bij Smart Cities, een van de dagthema's tijdens Provada 2016, komen digitalisering en verstedelijking samen. Slimme technologie en slimme mensen maken de stad aantrekkelijker, duurzamer en leefbaarder. "De ontwikkelingen van Smart Cities vragen ook om smart vervoer", aldus Therus Gieling, initiatiefnemer van

het World Food Center in de FoodValley en directeur van Gieling Consultancy. "Die ontwikkelingen beginnen bij de groei. Als je kijkt naar China, India, Rusland en Afrika, dan zie je daar steden ontstaan waar miljoenen mensen wonen. En als steden hard groeien, ontstaan er ook problemen. Op het gebied van industrialisatie, energie, logistiek, etc.", legt Gieling uit. "Er zit in die steden zoveel fijnstof in de lucht, wegen raken zo verstopt, dat het eigenlijk niet leefbaar is. Daarvoor zijn oplossingen nodig en het project WEpods kan daaraan in de toekomst een belangrijke bijdrage leveren." ■

WEPODS OP PROVADA

Wie de WEpod zelf wil zien, kan op Provada, dé vastgoedbeurs van Nederland, zijn kans grijpen. FoodValley neemt er op dinsdag 7 juni één mee naar stand 46 in hal 11. Het thema van Provada is 'The Next Step', en op dinsdag 7 juni specifieker 'Smart Cities'. Tijdens Provada kunnen bezoekers van de stand Regio FoodValley (stand 13, hal 10) in een simulator met drie 50 inch schermen in een 3D-simulatie meerijden in de WEpod en rondwandelen in het virtuele Restaurant van de Toekomst.

Samenvatting Vastgoedmonitor 2016:

Koopwoningenmarkt in FoodValley rijp voor investeringen die renderen

De koopwoningenmarkt herstelt zich. In de FoodValley regio zelfs beter dan in de rest van Nederland. Hier was het aantal transacties op de bestaande koopwoningenmarkt groter dan op de top van de markt in 2006 en 2007. Tegelijk is de planvoorraad nog steeds groot. Er zijn genoeg plannen om meer dan 14 jaar door te bouwen. Het blijft nodig op te letten en voor een goede planning de samenwerking te zoeken tussen overheid, corporaties én marktpartijen.

De planmonitor laat zien dat vorig jaar meer nieuwbouwwoningen zijn gerealiseerd dan de twee jaren daarvoor. Met 1665 woningen lag de jaarproductie boven het meerjarig gemiddelde. Het geplande programma in de monitor voor de komende drie jaar is zeer optimistisch.

Kanttekeningen

De kwaliteit van nieuwbouw blijft vrij eenzijdig. Goedkoop bouwen in tijden van crisis is logisch, maar nieuwbouw is de enige kans om nieuwe kwaliteiten aan de voorraad toe te voegen. Zowel aan de bovenkant als aan de onderkant van de markt is dat nodig. Net als continue afstemming tussen demografische ontwikkeling, plannen, programma-afspraken, en het daadwerkelijke afzettempo. Aandachtspunt zijn de plannen voor herstructurering, verdichting en transformatie. Die staan alleen voor de korte termijn in de planmonitor, omdat de plannen die verder in de tijd liggen simpelweg nog onbekend zijn. Maar die plannen komen er wel. Dat betekent dat er eigenlijk nog veel meer plannen komen dan nu in de monitor zitten. Het is van belang een beter zicht op de omvang van die opgave te krijgen.

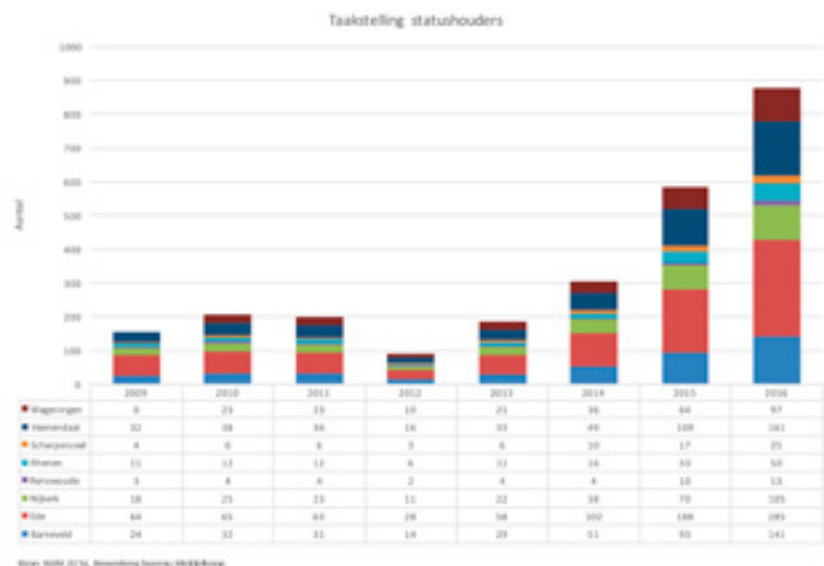
Actuele uitdagingen en kansen

De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen aan de onderkant van de markt is een thema. Net als de opvang van statushou-

ders. De monitor constateert een toenemende druk op de onderkant van de markt. Ondanks terugloop van het aantal scheefwoningers. Mogelijk bieden experimenten met flexibele en op doelgroepen aanpasbare nieuwbouw antwoord op opgaven van gemeentes. Nu de koopmarkt aantrekt, is verdringing van het vrije sector huurprogramma een risico. Meer sturen op dergelijke programma's kan bijdragen aan doorstroming en een grotere opbrengstenstroom. Makelaars signaleren een vraag naar projectmatig gerealiseerde woningen boven de € 450.000,-.

Aanbeveling en conclusies

De kwaliteit van bouwen en wonen zou weer meer centraal moeten komen te staan. Het komende jaar start in de regio een project gericht op de kwalitatieve bouwopgave. Voor de kwantitatieve bouwopgave en de risico's die met de grote planvoorraad samenhangen is het cruciaal goed zicht te krijgen op de omvang van de opgave in bestaande stedelijk gebied die vooral voor de langere termijn aan de monitor zou kunnen worden toegevoegd. ■

Terugblikken en vooruitkijken. De Vastgoedmonitor FoodValley geeft dit jaar voor het tiende achtereenvolgende jaar inzicht in de vastgoedontwikkelingen in de regio. “De werkwijze is uniek”, zegt Roel Kremers, voorzitter van de Stichting Vastgoedmonitor FoodValley. “Bedrijven, overheid en woningcorporaties, alle spelers zitten hier met elkaar aan tafel.”

‘Vastgoedmonitor biedt podium voor dialoog’

De Vastgoedmonitor FoodValley is een initiatief dat echt van onderop is ontstaan, benadrukt Kremers. “Bouwers en makelaars hadden destijds behoefte aan meer afstemming”, verklaart hij. De samenwerking kwam tien jaar geleden van de grond in Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal, de zogenoemde WERV-gemeenten die nu zijn opgegaan in de Regio FoodValley. Inmiddels zijn meer vastgoedondernemers in de sector aangesloten, net als alle acht

gemeenten, de provincies en de woningcorporaties in de regio.

“Je leert elkaar verstaan en kunt elkaar daarvoor beter van dienst zijn”, noemt Kremers de winst van de samenwerking. “En door de regio als geheel te zien, hoeft niet elke gemeente dezelfde woningen te plannen. Kijken waar behoefte aan is, aansluiten op de identiteit van elke gemeente en alle gemeenten een specialiteit gunnen, leidt uiteindelijk

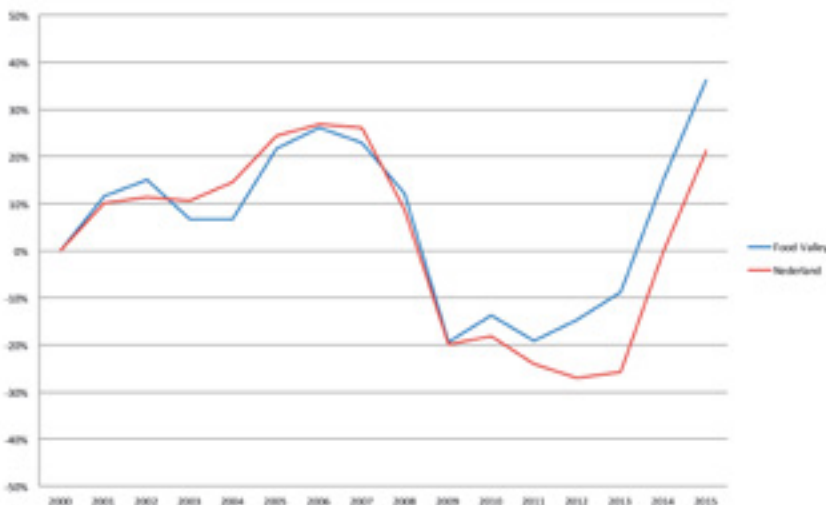
ook tot meer diversiteit.” FoodValley is een aantrekkelijke regio, toont Kremers. “Grond is hier nog relatief goedkoop, er is ruimte en de bereikbaarheid is uitstekend. De regio groeit, er is veel werkgelegenheid en het arbeidsethos is hoog.”

Podium voor dialoog

De manier waarop vastgoedspelers in de FoodValley regio met elkaar samenwerken, heeft al landelijke aandacht opgeleverd. Minister Plasterk dichtte de regio een voorbeeldfunctie toe. “Partijen in deze regio zijn onderling sterk bij elkaar betrokken”, weet Rob Arends, bestuurslid van de stichting. “Ook op de Provada presenteren we ons gezamenlijk.” In betrokkenheid wordt echt geïnvesteerd: “Data presenteren is één, het bieden van een podium voor dialoog tussen alle belanghebbenden zien we als onze andere belangrijke taak.”

Daar wordt goed gebruik van gemaakt, ervaren Kremers en Arends. “Iedereen komt naar ons jaarlijkse symposium, uit alle geledingen van de bedrijven en organisaties. Je merkt dat drempels tussen partijen daarvoor lager worden. Dat is de meerwaarde van Vastgoedmonitor FoodValley: Er is wederzijds begrip, je kunt elkaar makkelijker spreken en sneller zaken doen.” ■

Index transacties FV NL

Bron: CBS 2016

10 succesfactoren van FoodValley

FoodValley is de bakermat van succesvolle samenwerkingen en er vinden aan de lopende band innovaties plaats. Wat maakt dit gebied zo succesvol? Een opsomming van tien succesfactoren.

TEKST [ARNOUD LEERLING](#) FOTOGRAFIE [SJEFF PRINS - APA FOTO](#)

1. Samenwerking

FoodValley is vooral een succes doordat partijen elkaar weten te vinden. Het concept stimuleert diverse partijen samen te werken, kennis en ervaring te delen en samen projecten te realiseren. Acht lokale ondernemerskringen weten elkaar steeds beter te vinden; onderwijsinstellingen van universiteit tot praktijkonderwijs werken aan doorlopende leerlijnen, creëren nieuwe opleidingen en werken samen in projecten. Overheden werken samen aan slimme programma's. Gezamenlijk presenteren de partijen zich onder meer in Brussel. Daar is steun voor regionale programma's die breed worden gedragen.

2. Innovatie

De aanwezigheid van kennisinstututen, scholen, bedrijven en goede faciliteiten

biedt ondernemers een ideale omgeving voor innovatie. Grote researchinstututen en kleine startups ontwikkelen nieuwe concepten: voor ontwikkeling van aardappelzaad, betere faciliteiten voor jonge kuikens, machines voor oogsten van champignons, slimmere logistiek in food tot energie opwekken uit afval.

3. Vastgoedmonitor

Ondernemers, onderwijs en overheid werken samen aan analyse van de vastgoedsector in FoodValley. Jaarlijks voeren ze gezamenlijk een scan uit van de woningmarkt, de markt van bedrijfsonroerendgoed en van algemene trends in het vastgoed. Het legt de basis voor gezamenlijke plannen en beleid.

4. Sterke bedrijven

In FoodValley is ruimte voor ondernemerschap. Bestuurders zijn bereid in te spelen op wensen van ondernemers, ook al wijken die af van bestaande patronen. De regio kent een groot aantal bedrijven in de agrofoodsector. Veel van de bedrijven werken business-to-business; sterke bedrijven, maar niet altijd zichtbaar voor de consument. Ook zijn ze sterk internationaal

georiënteerd. De uitdaging voor de regio is de samenwerking tussen de bedrijven te versterken en de relatie met kennisinstellingen te verbeteren.

5. Onderwijscluster

De regio prijst zich gelukkig met een groot en hoogwaardig onderwijscluster annex researchcomplex. Naast een universiteit en 2 hbo-instellingen, kent de regio diverse mbo-scholen en instellingen voor praktijkonderwijs. De Wageningen Universiteit is gelieerd aan 10 researchinstellingen die op Wageningen Campus gevestigd zijn. In Wageningen en Ede zijn hiernaast nog diverse researchbedrijven gevestigd die internationaal hoog staan aangeschreven.

6. Grensoverschrijdend

In de FoodValley regio werken gemeenten samen uit de provincies Gelderland en Utrecht. Dit vraagt niet alleen afstemming tussen gemeenten, maar ook tussen provincies. Een van de wapenfeiten is de arbeidsmarktregio FoodValley, waar partijen met elkaar afspraken maken over afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Recent werd onderzoek verricht naar de vraag naar ICT-personeel. Uitkomsten van dit onderzoek zijn aanleiding geweest voor het opstarten van een nieuwe ICT-opleiding op niveau 5. Hiermee speelt de opleiding in op actuele wensen van het bedrijfsleven.

7. Campusontwikkeling

De regio profileert zich sterk met Wageningen Campus, erkend als een campus van (inter)nationaal belang. De groei is hier zichtbaar. Vanwege forse toename van het aantal nationale en internationale studenten, zijn onderwijsfaciliteiten in korte tijd uitgebreid. Studentenhuisvesting wordt gerealiseerd. Met PlusUltra is een hoogwaardige faciliteit gecreëerd voor bedrijven

van diverse aard. Deze campus wordt verbonden met andere campussen en clusters in de FoodValley regio. De Kennisas Ede-Wageningen verbindt de Wageningen Campus met de Kenniscampus Ede, het station Ede-Wageningen en het nieuw te ontwikkelen World Food Center. Verder liggen er verbindingen met de ICT-campus in Veenendaal, het Poultry cluster in Barneveld en het Foodproductie cluster in Nijkerk.

8. Buitengebied

Regio FoodValley gooit hoge ogen met haar eigen programma voor het buitengebied. Met de zogenoemde Menukaart kunnen agrarische bedrijven zich ontwikkelen en uitbreiden. Ook ontwikkelingen die niet binnen een bestemmingsplan passen, maken met de Menukaart toch een kans, als de ondernemer de dialoog aangaat met de buurt en een percentage van zijn ontwikkelkosten besteedt aan een tegenprestatie. In samenspraak met omwonenden krijgt een ondernemer de mogelijkheid om zijn plan in te passen in de omgeving.

9. World Food Center

Naast het nieuw te realiseren station Ede-Wageningen ontwikkelt een publiek-privaat consortium het World Food Center, met een Experience Center voor Food. Een concept waarbinnen veel partijen uit de agrofood-sector met elkaar samenwerken aan een presentatie voor het grote publiek: laten zien wat de sector in huis heeft op gebied van innovatie. Mensen laten ontdekken hoe ons voedsel geproduceerd wordt, wat er voor nodig is om het in de supermarkt te krijgen. Een omvangrijk en complex vastgoedproject dat gepaard gaat met een ingrijpende gebiedsontwikkeling.

10. WEpods

De regio is geschikt als proeftuin voor nieuwe concepten. Niet alleen voor het produceren van nieuwe foodproducten, maar ook voor fysieke projecten. De WEpods zijn hier een mooi voorbeeld van. Nieuwe concepten vragen om bestuurders en ambtenaren die bereid zijn verder te kijken dan bestaande regelgeving. Innovatie vraagt om ruimte in beleid en regelgeving. Iets toestaan wat eerder niet was toegestaan. Overheden, bedrijven, onderwijsinstellingen: allemaal werken ze mee om dit project tot een succes te maken. De een zorgt voor een passende route, de ander voor een garage voor de voertuigen. ■

Wonen op de Doesburger Eng

'Ruimte, licht en een menselijke maat'

Een prachtige plek, veel ruimte en middenin de natuur. De Doesburger Eng bij Ede is een eeuwenoud agrarisch cultuurlandschap met een van de oudste molens van Nederland. Magda Veenendaal, boardroom consultant en eerder werkzaam voor grote multinationals, waaronder Unilever en CSM, voelt zich hier absoluut thuis. "Dit ademt de sfeer van genieten."

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST
FOTOGRAFIE SJEFF PRINS - APA FOTO

Veenendaal woont in de voormalige molenaarswoning, die stamt uit 1847, maar in 1984 helemaal is gerenoveerd. "Ik heb veel gereisd en ben veel verhuisd", zegt Veenendaal, die vijftien jaar geleden Driebergen achter zich liet en hier kwam wonen. "Dit is een plek met fantastische natuur, met ruimte en licht én met een menselijke maat. Waar mensen elkaar gedag zeggen en elkaar aankijken. Hier kom ik altijd helemaal thuis."

Wandelaars en fietsers passeren de Doesburger Eng met grote regelmaat. "Het is een heel prettig gebied om te recreëren", benadrukt Veenendaal. Ook economisch heeft de regio een rooskleurig vooruitzicht, vindt ze. "Wat we hier allemaal rond Wageningen UR in huis hebben, is heel bijzonder. De FoodValley regio mag zich nog sterker profileren want het gebied heeft veel potentie." ■

Provinciaaltje

Provinciaaltje, zo word ik af en toe nog wel eens gekscherend genoemd en eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ik het zelf ook wel eens gebruik in het Haagse. Geboren en getogen in Otterlo, in de bossen, de rust maar ook de drukte van het toerisme in de zomerperiode, het ons-kent-ons, slechts 1 basisschool, 1 bakker, en een tijd 1 kruispunt met verkeerslichten (nu een rotonde). Maar voor mij toen vooral een gebrek aan (keuze-)vrijheid.

Het Marnix College in Ede was een stap in de goede richting, vooral het hoofdgebouw midden in het centrum bood mij op dat moment precies waar ik behoefte aan had. Misschien niet het type vrijheid waar mijn ouders op zaten te wachten, maar ik heb proefondervindelijk kunnen vaststellen dat je prima je examens in een kroeg kunt leren en met goede cijfers het VWO kunt afronden

Maar het was wel de provincie, en het echte leven bevond zich mijns

Mirjam Bink

Co-founder Stichting ONL
voor Ondernemers

Owner I-recruiting te Ede
www.onl.nl - www.i-recruiting.nl

inziens toch in de Randstad en kon dan ook niet wachten om mijn boeltje op te pakken en voor mijn studie te verhuizen naar Den Haag. Maar oh wat viel dat tegen. Geen vogeltjes meer waar je van wakker wordt

maar auto's, sirenes en in mijn geval ook nog eens het licht van de vuurtoren van Scheveningen.

Wonen op de Veluwe was zo gek nog niet, en als je dan verliefd wordt op een geboren en getogen Edeenaar was de stap om weer te verhuizen richting de Veluwe een logische. Maar dan wel in Ede, voor mij de ideale combinatie van het dorpse karakter waar je kinderen veilig kunnen opgroeien met de faciliteiten die een stad biedt. Dat ik met mijn gezin én dicht bij het centrum kan wonen én dagelijks eekhoorns in mijn tuin heb lopen zie ik na 16 jaar nog steeds als een cadeautje.

Voor mijn bedrijf I-recruiting is Ede een ideale vestigingsplaats, zeer centraal gelegen. Het is alleen wel even geduld hebben totdat de tunnel klaar is, zodat ik vanuit het Beatrixpark weer snel de A30 / A12 op kan komen. En nu ik op zondag gewoon mijn boodschappen kan doen, is mijn grootste ergernis ook verholpen ■

Het Wageningen van Maarten van Rossem

Historicus Maarten van Rossem is opgegroeid in Wageningen. Hij noemt het nog steeds zijn favoriete Nederlandse stad. "Waar in Nederland vind je nou een berg en een rivier zo dicht bij elkaar?" Maar tegelijkertijd doet de verwoesting van de monumentale structuur hem pijn. "De idioten die op bepaalde plekken in de stad zoiets lelijks bedacht hebben, zouden ze standrechtelijk moeten executeren", moppert hij in zijn kenmerkende stijl.

TEKST KEES STAP, PROEF WAGENINGEN MAGAZINE FOTOGRAFIE CEES BEUMER

In april was Van Rossem in Theater Junushoff waar hij onder de titel ‘Het Wageningen van Maarten van Rossem’ vertelde over zijn jeugdijaren. Voorafgaand aan de voorstelling gingen wij op pad met Van Rossem en bezochten met hem de plekken uit zijn jeugd die hij nog steeds koestert.

Javastraat 12

De familie Van Rossem kwam in 1944 in Wageningen wonen, toen vader Van Rossem een baan kreeg bij de Plantenziektkundige Dienst. Een jaar eerder was Maarten in Zeist geboren. Tijdens de oorlog moest de familie evacueren. Toen de kust weer veilig was, gingen ze op de Javastraat 12 wonen.

Beste vriend Frank

We wandelen met Van Rossem van de Javastraat naar het Spijk. Daar woonde zijn beste vriend Frank van Wijk. “Op de lagere school, de Eekmolen, werd ik gepest. Op het gymnasium aan de Wilhelminaweg werd het wel iets beter, maar ik ben nooit graag naar school gegaan”, mijmert Van Rossum. In Frank van Wijk vond hij een geestverwant. “We gingen elke avond wandelen. Van de Javastraat naar het Spijk, over de dijk en dan langs de Hof van Gelderland weer naar de Lawickse Allee. We hadden het niet over meisjes en voetbal, maar we hielden intellectuele gesprekken. Ik had toen al een brede historische belangstelling en Frank was geïnteresseerd in filosofie. Soms liepen we het rondje wel vier keer op een avond.”

Verwoesting van de vestingstad

Op het Spijk wentelt Van Rossem zich in de prettige gedachte dat hier nog steeds de sfeer van de jaren vijftig hangt. Dat verandert als we doorlopen en zicht krijgen op de nieuwbouwwijk Rustenburch. “Als iemand die nou eens op zou willen blazen”, verzucht hij geërgerd. “Het zicht op de stad vanuit de uiterwaarden is totaal verpest.” En er is meer verpest vindt hij. “Onbegrijpelijk hoe ze hier zijn omgegaan met de monumentale status. Als je kijkt

hoe de Stationsstraat er bij ligt. Hoe krijg je het zo lelijk! Het dempen van de stadsgracht, ook zoiets. Het verwoesten van de vestingstad vind ik een misdaad. Je zou verwachten dat in de Wageningse gemeenteraad slimme mensen zouden moeten zitten, maar wat dit betreft is het een stelletje onbenullen bij elkaar.”

In oude glorie herstellen

Van Rossem kalmeert weer enigszins als hij hoort over de plannen om de stadsgracht en de stadsentree op de Stationsstraat in oude glorie te herstellen. “Wat er fout is gegaan, kan inderdaad hersteld worden.” Hij bloeit weer op als we vanuit het Spijk de Dijk oplopen. “Dit is nou wel een stukje mooie nieuwe natuur. Wat een zegen dat Rijkswaterstaat hier in de jaren vijftig heeft voorkomen dat er een nieuwbouwwijk in de uiterwaarden zou komen.”

Kuifje lezen bij Kniphorst

Waar Van Rossem zeker nog even langs wil, is boekhandel Kniphorst. “Hier kwam ik in mijn jeugd elke zaterdagmiddag. Mijn favoriete boeken waren de avonturen van Kuifje, op het trapje in Kniphorst heb ik ze allemaal gelezen. Van meneer Heij mocht ik gewoon in de winkel zitten en boeken lezen, een beleid van zeldzame ruimhartigheid. Ik ben hem daar nog steeds dankbaar voor en maak dus altijd nog graag reclame voor de winkel. Ook al hebben ze nu wel een lelijke, moderne pui.”

Junushoff

Het is tijd voor zijn lezing in Junushoff, dus lopen we met hem naar het theater toe. Ook hier heeft hij herinneringen liggen. “Ik herinner me nog dat we in 1948 uit bed werden gehaald, omdat er een grote brand was. Junushoff is daarbij volledig afgeftikt.” Aan de balletlessen van zijn zus denkt Van Rossem met tragikomisch genoegen terug. “Ze zat op de balletschool van Theo Branz. Die hadden jaarlijks een uitvoering in Junushoff. Als ik je nou vertel dat mijn zuster én geen motorisch talent bezat én links en rechts niet uit elkaar kon

houden, dan kun je je wel voorstellen welk drama die uitvoering was.” Van Rossem bekennt meteen dat hijzelf geen motorisch talent had. “De danslessen bij Arntz waren dan ook een traumatische ervaring.”

Terug verhuizen?

Lange tijd heeft Van Rossem gedacht dat hij ooit weer in Wageningen zou wonen. “Tot enkele jaren geleden kreeg ik op een mooie zomeravond wel eens de neiging om naar mijn vroegere woonplaats te gaan. Dan pakte ik de auto, parkeerde die op Veerweg en ging dan wandelen over de dijk of over het Bergpad. De laatste jaren heb ik die drang niet meer. Ook mijn sentimentele wens om terug te verhuizen is verdwenen. Ik zou op zoek gaan naar een Wageningen dat er niet meer is. En ik krijg mijn vrouw Utrecht niet uit, moet ik eerlijk bekennen.”

De Van Rossems naar Wageningen

Over terugkomen naar Wageningen gesproken: gaat het tv-programma ‘Hier zijn de Van Rossems’ een bezoek aan onze stad brengen? In deze serie verkent Maarten van Rossem samen met zijn zus Sis en zijn broer Vincent steden in Nederland. Maarten doet dat als historicus, Sis als kunsthistorica en Vincent is expert op het gebied van architectuur. “Er komt een nieuwe serie en we hebben onlangs besproken waar we naar toe gaan”, zegt Maarten van Rossem. “Ik heb Wageningen voorgesteld, maar ik ondervond weinig enthousiasme. Mijn broer wil graag mee, maar mijn zuster vindt Wageningen maar niks. Ook bij de NTR zagen ze het niet echt zitten. ‘Wageningen is veel te klein, straks stuur je ons ook nog naar Bennekom’, was hun reactie. Voor dat laatste hoeven ze echt niet bang te zijn; ik blijf Wageningen promoten.” ■

Dit artikel is eerder gepubliceerd in Proef Wageningen Magazine

De Vallei bij De Grebbeberg

Bodem onthult ontstaansgeschiedenis Gelderse Vallei

‘Doe je ogen dicht en stel je voor...’

Omarmd door de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe, vormt de Gelderse Vallei al sinds mensenheugenis een natuurlijke eenheid. De indrukwekkende geologische geschiedenis van de vallei laat zien hoe het landschap is ontstaan en verklaart hoe de mens het gebied inrichtte. “Het verklaart zelfs waarom Wageningen UR hier zijn oorsprong heeft”, zegt Gert Peek, docent Geologie, Bodem en Landschappen van Nederland aan de WUR.

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST FOTOGRAFIE SJEF PRINS - APA FOTO

Op de Grebbedijk, tussen Rhenen en Wageningen, reist Peek regelmatig met studenten zo’n 150.000 jaar terug in de tijd. Met uitzicht op de Grebbeberg aan de zuidwestkant van de vallei en de Wageningse Berg daar tegenover, laat hij met veel enthousiasme een honderden meters dikke gletsjertong voor het geestesoog van zijn studenten oprispen. “Doe je ogen dicht en stel je voor”, zegt hij. “Hier lag tijdens de voorlaatste ijstijd een enorme ijstong die zich ingroef in de bodem en al het materiaal voor zich uit en opzij drukte.”

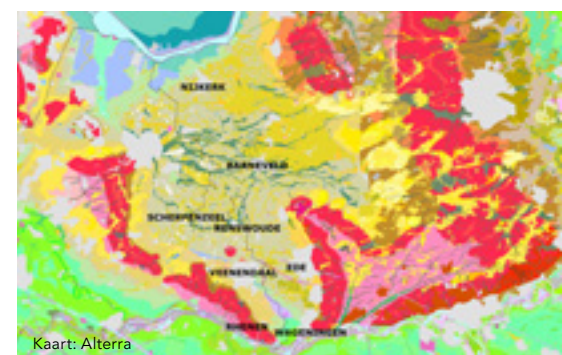
Zo ontstonden de stuwwallen, die aanvankelijk zeker een hoogteverschil van zo’n 200 meter

overbruggen. Daar is nu ongeveer nog 50 meter van over. Enerzijds door erosie van de stuwwallen, anderzijds door afzettingen van klei en zand en de vorming van veen, die het uitgesleten tongbekken steeds verder opvulden. De afwisseling van warme en koude perioden, waarin de vallei overstromde en dan weer veranderde in een ‘koude Sahara’ met dekzanden, zorgde bovendien voor een grote diversiteit in bodems. Peek pakt er een bodemkaart bij, waarop de FoodValley regio zich aftekent als een kleurige lappendeken. “Juist hier in het zuiden van de Vallei, waar ook nog rivierklei is afgezet, is de variatie groot”, laat hij zien.

Vroege bewoners van het gebied lieten ook hun sporen achter, getuigt de bodemkaart. “Ze vestigden zich op de randen van de stuwwallen”, toont Peek. “De vallei zelf was te nat, maar bovenop de stuwwallen was te weinig water.” Wageningen, Bennekom, Ede en Lunteren volgen op de kaart precies de rand van de Veluwe. Andere plaatsen, zoals Barneveld, zijn gesticht op dekzandruggen, die vormgeven aan het licht golvende landschap van de vallei. De akkers, die met schapenmest uit de schaapskooien door de eeuwen heen zijn opgehoogd, vormen de karakteristieke enkeerdgronden, veelal op de hoger gelegen enken en essen op de dekzandruggen in de vallei en op de flanken van de stuwwallen.

“Dat in het zuiden van de vallei op zo’n korte afstand grote verschillen in bodems te vinden zijn, maakt het gebied bijzonder”, vindt Peek. “Het is om die reden dat de landbouwschool en het eerste proefstation van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek, voorlopers van Wageningen UR, zich op deze plek vestigden.” De groei van de woonplaatsen is ook bepaald door de ligging. “Tot de Tweede Wereldoorlog bouwde men vooral aan de hoge kant van de stad”, zegt Peek. “Daarna kreeg men hydrologie beter in de hand en kon ook worden uitgebreid in de lager gelegen gebieden van de vallei.”

Naast de diversiteit aan bodems maakt de landschappelijke variatie de FoodValley regio uniek. De bossen van de Heuvelrug en de Veluwe, de boomgaarden bij de Rijn, het agrarisch landschap. “En niet te vergeten de Eempolder in het noorden van de vallei”, zegt Peek, die niet nalaat te noemen dat de bodem hier bestaat uit veen met een dekje van zeeklei. “Een prachtig open gebied, met veel gras en water en rijk aan weidevogels. Hier kun je nog echt ver kijken.” ■

Kaart: Alterra

Rhenen en regio lopen warm voor reuzenpanda's

Eén beslissing, vorig jaar genomen in China, heeft grote impact op Rhenen en de andere gemeenten van Regio FoodValley. Op 26 oktober, tijdens het staatsbezoek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima, maakte de Chinese president Xi Jinping bekend dat er twee reuzenpanda's naar Ouwehands Dierenpark komen. Wu Wen en Xing Ya heten ze en ze zijn drie jaar. Hopelijk zijn ze eind dit jaar al te zien, in het verblijf dat nu gebouwd wordt.

“Het is het resultaat van vijftien jaar lobbyen”, vertelt Robin de Lange, directeur van Ouwehands Dierenpark. Het is de zesde diertuin in Europa die straks exemplaren van de zeer schattige, maar o zo zeldzame diersoort heeft. “Wij hebben veel verstand van beren en onze filosofie past bij de Chinezen met de nadruk op educatie en natuurbescherming”, zo verklaart De Lange.

De beslissing kwam dus niet helemaal als een verrassing. Ook niet voor de gemeente Rhenen, vertelt wethouder Jan Kleijn van Rhenen. “We wisten al enige tijd dat er mogelijk iets aan zat te komen. Dat moest ook wel, want de maatregelen voor verkeer, parkeren en de bouw vragen aanlooptijd. En zo konden we samen optrekken.” Ouwehands Dierenpark, dat vorig jaar al een recordaantal bezoekers trok, verwacht een forse toename als Wu Wen en Xing Ya eenmaal te bezichtigen zijn. Robin de Lange: “We mikken op

een totaal van zo'n tienduizend bezoekers per dag. Dan is het goed te behappen. Dat kunnen we regelen doordat bezoekers straks online tickets moeten kopen.” De diertuin is inmiddels in gesprek met regiogemeente Wageningen om een derde parkeerplaats met pendeldiensten naar Rhenen te realiseren.

Goede logistiek gaat voorkomen dat Rhenen dicht stroomt, waardoor plaatselijke ondernemers onbereikbaar zijn. Jan Kleijn: “We gaan juist promoten dat de diertuinbezoekers nog eens terugkomen om te zien wat Rhenen nog meer te bieden heeft, zoals natuur en geschiedenis. Of nog beter: dat ze er een lang weekend van maken.” Ook benadrukt hij de impuls voor de werkgelegenheid die de druk bezochte diertuin biedt. “We werken het liefst met ondernemers uit de regio”, zegt Robin de Lange. “Denk aan aannemers of leveranciers van groente en fruit.” Hij wijst ook op een bijzondere kans voor pro-

ducenten in de Regio FoodValley: bamboe. “Reuzepanda's krijgen ongeveer vijftig kilo bamboe per dag. Dat kopen we het liefste van de velden rondom Ouwehands.”

Inmiddels wordt er hard gewerkt aan het berenverblijf, dat de naam ‘Pandasia’ heeft en de stijl van de Verboden Stad in Peking krijgt. Het wordt gebouwd door Wessels Rijssen, in samenwerking met een Chinese aannemer. Die gaat bijvoorbeeld de traditionele dakpannen plaatsen die nu in China worden gebakken. Volgens planning is Pandasia dit najaar gereed. Hopelijk komen de reuzepanda's in november naar Rhenen, zodat ze – na een maand in quarantaine – in de kerstvakantie te bewonderen zijn. “Hun aankomst wordt groots gevierd. Het is de bedoeling dat heel Rhenen uitloopt als Wu Wen en Xing Ya van Schiphol naar hier komen”, besluit Robin de Lange. ■

Ede en Food Unplugged: From Farm to Festival

De derde editie van Food Unplugged - het grootste outdoor netwerkfestival in food van Nederland - vindt op 24 juni plaats op het Kazerneterrein in Ede. Organisatoren zijn Food Inspiration en the Food Line-up in samenwerking met de gemeente Ede en World Food Center Development.

Food Unplugged is hét foodfestival waar het draait om innovatie en kennis over Food. Het is logisch dat dit festival in Ede plaats vindt. Ede is namelijk één van de eerste gemeenten in Nederland met een voedselvisie. Bijzonder aan de Edese visie is dat deze sociaal-maatschappelijke en economische thema's met elkaar verbindt. Kennis en innovatie spelen bij deze verbinding een cruciale rol. En dat werpt lokaal, regionaal en (inter)nationaal volop vruchten af. Een mooi voorbeeld zijn de bijzondere ontwikkelingen van de KennisAs Ede Wageningen en de plannen voor het World Food Center.

Tijdens Food Unplugged ontmoeten foodinnovators, bedrijven en wetenschappelijke organisaties elkaar om te praten over duurzaamheid, innovatie en (vermarkten van) regionale producten; thema's die de gemeente ook hoog op de agenda heeft staan. Kijk voor meer informatie: www.food-unplugged.com

Meer info: Martin.Egging@ede.nl - accountmanager economie/food gemeente Ede

Vonk360

Duurzaam kantoor aan A12 met regionale catering

Binnenkort opent Vonk 360, een van de duurzaamste en meest innovatieve kantoorpanden van de regio. Pal gelegen aan de A12, is er keuze uit flexplekken voor start-ups, deeltkantoren of zelfs een hele vloer voor een dynamische onderneming. De kantoor- en meeting ruimten zijn ook projectmatig of voor bijvoorbeeld een evenement per dag te huren.

Vonk 360 is een vestigingsplaats voor ambitieuze bedrijven die vooroplopen op het gebied van innovatie en waarde hechten aan duurzaamheid. Het interieur van Vonk 360 is splinternieuw en in alle ruimten is volop daglicht. De modernste technieken zijn toegepast in de vergaderruimten, denk bijvoorbeeld aan interactieve smart presentatieschermen. Bovendien zal niemand minder dan food designer Christian Weij de businesslounge gaan exploiteren. Christian serveert zowel ontbijt voor een goede kickstart van de dag als healthy lunches. Natuurlijk is er de hele dag state of the art coffee. Daarnaast is iedere etage voorzien van high-end bonen koffiemachines van JEDE koffie.

Het pand wordt na de opening een week lang gepresenteerd door middel van masterclasses op het gebied van innovatie & circulaire economie, smart working, ict & food.

Inschrijven: www.vonk360.nl

Eten is verbinden. Als dat bij iemand duidelijk wordt, dan is het wel bij topkok Christian Weij uit Ede. De man die beroemd is van onder andere zijn boek 'Verrot lekker' - hij is dé specialist in fermenteren van voedsel - is betrokken bij allerlei projecten in de FoodValley regio. Op allerlei manieren. Door te adviseren, door het kopen van streekproducten, maar vooral door te koken en te laten proeven. Christian Weij: "Het leukste van dit vak is kennisoverdracht, mensen er bewust van maken dat er meer is dan je in de supermarkt koopt."

TEKST LEENDERT DOUMA | APA TEKST FOTOGRAFIE SJEFF PRINS | APA FOTO

Een kijkje in de keuken bij Christian Weij:

Food uit eigen regio

Weij komt uit de reclamewereld, maar zijn passie voor eten en koken won het. "Mensen kwamen altijd al bij mij eten", vertelt Weij. "Dus zes jaar geleden ben ik voor mezelf begonnen met een huiskamerrestaurant en het koken op locatie." Zijn bedrijf heet Puur-e (waarbij de 'e' staat voor 'Ede'). Christian was projectleider van 'Ede, hoofdstad van de smaak 2014'. Dat bracht lokale en regionale producten onder de aandacht die natuurlijk, ambachtelijk en diervriendelijk worden gemaakt.

Weij was ook betrokken bij de oprichting van Coöperatie Boerenhart, waarbij nu veertien boeren en producenten uit de Gelderse Vallei en de Veluwe zijn aangesloten. "Streekproducten zijn veel lekkerder en duurzamer", zegt Christian Weij. "De logistieke voetafdruk is veel kleiner. Bovendien kun je de producent in de ogen kijken en de discussie aangaan als dat nodig is." Het is de filosofie van Puur-e om zo veel mogelijk lokaal in te kopen. Tachtig procent van de ingrediënten komt uit de buurt, de andere twintig procent uit Nederland. "Alleen citrusvruchten en sommige specerijen importeren we."

Duurzaam en dichtbij, het is ook de filosofie waarmee Christian Weij een gezonde, biologische keuken gaat runnen in het innovatieve 'food'-kantoor Vonk 360 langs de A12 in

Veenendaal. Dat krijgt de naam 'EetLokaal van Chris' en er worden healthy ontbijten en lunches geserveerd. En ook dit project staat in het teken van kennisoverdracht, vertelt Chris enthousiast. "We gaan uitleggen en laten zien wat we anders doen en waarom we sommige keuzes maken, wat gezond eten is en waarom we bijvoorbeeld geen geraffineerde suikers gebruiken." Hetzelfde wil Christian Weij gaan doen in een eigen kookstudio en food-hal die Puur-e gaat openen op een van de oude kazerneterreinen in Ede. "We hebben laatst een avond gehad met lokale en regionale ondernemers en bestuurders. Iedereen is heel enthousiast",

vertelt Weij. Puur-e gaat hier samenwerken met streekproducenten en scholen, maar ook met tv-makers. Op allerlei manieren maakt hij je bewust van 'lekker, duurzaam en gezond'.

Al die activiteiten en plannen gaan wel een beetje ten koste van het koken in pop-up restaurants, waar Weij destijds enthousiast mee begon. Maar dat vindt hij helemaal niet erg. "We blijven het wel doen, maar minder. Bovendien: bij die pop-ups kwamen de mensen uiteindelijk toch in de keuken staan. Nu geven we het kijkje in de keuken een extra boost." ■

NIOO-KNAW

Directeur NIOO Louise Vet

'Zo mooi, groen en plezierig kan een bedrijventerrein zijn'

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN | APA TEKST FOTOGRAFIE APA FOTO EN NIOO-KNAW

Gebouwd met herbruikbare materialen, gevoed door zonne-energie en met een zo goed als gesloten kringloop van afvalwater. Het gebouw van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in Wageningen is als proeftuin voor duurzaam bouwen voortdurend in ontwikkeling. "Wageningen staat voor kwaliteit van leven", zegt Louise Vet, directeur van het NIOO. Die identiteit past de hele FoodValley regio.

Ecologen onderzoeken hoe de natuur werkt. "Van de natuur kunnen we veel leren", geeft Vet het uitgangspunt aan. Ze noemt de drie voornaamste lessen: Gesloten kringlopen, de zon als belangrijkste energiebron en het belang van biodiversiteit. "Deze lessen hebben we met de realisatie van dit gebouw, tegenover de campus van Wageningen UR, proberen toe te passen."

Grondstoffen terugwinnen

In het NIOO-gebouw wordt decentrale sanitatie gebruikt om grondstoffen terug te winnen uit het spoelwater van de toiletten. "Fosfaat is een belangrijke grondstof die anders zomaar in het riool verdwijnt", zegt Vet. Algen helpen bij de terugwinning. "Tegelijkertijd onderzoeken we bijvoorbeeld wat algen doen met medicijnresten in het afvalwater. Onderzoek is zo gekoppeld aan ons eigen gebouw."

Een groen dak, een groene wal met daarop een soortenrijke haag, een bloeiende binnentuin en een aantrekkelijke omgeving voor dieren, het NIOO laat zien dat biodiversiteit met nieuwbouw ook in stand kan blijven. "We streven ernaar de biodiversiteit op ons terrein zelfs groter te maken", zegt Vet. Over de toekomst van zonne-energie is volgens haar geen twijfel meer mogelijk. "Dat gaat het gewoon worden. Zonnepanelen kunnen bovendien heel goed worden gecombineerd met een groen dak." Die ontwikkeling kan wat Vet betreft niet snel genoeg gaan. "Waarom verplichten we niet dat voortaan alle nieuwe platte daken 'groen' moeten zijn? Daar kunnen we morgen al mee beginnen."

Natuur binnen de stad halen

Het 4,5 hectare grote complex van het NIOO geeft vooral aan hoe mooi, groen, plezierig

en duurzaam een bedrijventerrein kan zijn, zo stelt de directeur. "Iedereen kan in zijn eigen omgeving daarmee aan de slag", benadrukt ze. "Bedenk bijvoorbeeld waar je iets kunt planten, hoe je de natuur een beetje kunt helpen. En natuurlijk ook hoe je omgaat met vervoer, of met afval. Zoek daarin de samenwerking met anderen." In stedelijke ontwikkeling signaleert Vet dat de behoefte aan een sterkere relatie tussen voedselproductie en de stad toeneemt. "We willen graag dat kinderen meer in contact komen met de natuur. Dat kan als we die natuur binnen de stad halen." Vet ziet dat deze beweging echt op gang komt. "Het is een trend waar ontwikkelaars rekening mee moeten houden." ■

Duurzame projecten

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN | APA TEKST FOTOGRAFIE SJEFF PRINS | APA FOTO

Vier sterren BREEAM voor gekoeld distributiecentrum BFG Warehousing, onderdeel van de Bieze Food Group, opende dit voorjaar in Nijkerk een nieuw gekoeld distributiecentrum. Het is met een BREEAM certificaat van vier sterren het op een na grootste en meest duurzame gekoelde distributiecentrum van Nederland. Er is geïnvesteerd in een goede isolatie, onder meer door een betonnen compartimentering van het gebouw. Daarnaast voorzien een kleine duizend zonnepanelen het distributiecentrum van energie en is het naastgelegen perceel, bestemd voor toekomstige uitbreiding, ecologisch ingericht. Met crossdocking, een efficiënte logistieke werkwijze, wordt ook de uitstoot van CO2 enorm teruggebracht.

Wijngaard op geluidswal

Bioscoop en congrescentrum Cinemec in Ede is helemaal geïntegreerd in de geluidswal langs de A12. Op het dak van de parkeergarage in de wal groeien drie soorten druiven, waarmee een witte 'Côte du A12' wordt geproduceerd. Cinemec kreeg als eerste accommodatie in Nederland in 2010 duurzaamheidslabel A toegekend. De toiletten worden doorgespoeld met opgepompt grondwater, de energie die de filmprojectoren afgeven wordt gebruikt om de foyers te verwarmen en het hele pand is voorzien van energiebesparende (LED)verlichting. Inmiddels heeft Cinemec ook duurzame vestigingen in Nijmegen en Utrecht.

Planten voeden verlichting

Elektriciteit produceren met levende planten. Marjolein Helder promoveerde op deze technologie en startte in 2009 haar bedrijf Plant-e als spin-off van Wageningen UR. Het modulair systeem dat Plant-e heeft ontwikkeld, kan onder meer worden toegepast op daken, als parkje of als tuin. De gemeenten Ede en Wageningen investeerden al in deze baanbrekende en innovatieve technologie. Op een viaduct over de A12, op de KennisAs Ede-Wageningen, installeerde Plant-e het systeem met levende planten om de verlichting in de vangrail te voeden.

Nieuw station in 2021 klaar

Met de plannen voor het World Food Center, nieuwe woningen op de kazerneterreinen en een toenemende bedrijvigheid, ziet Ede de komende jaren het aantal treinreizigers groeien. Het station, met een toren als blikvanger, vormt straks een uitstekend bereikbare en herkenbare plek, waar comfortabel reizen en aangenaam verblijven voorop staan.

Een toekomstbestendig station met goede voorzieningen, waarbij alle soorten vervoer naadloos op elkaar aansluiten. In de spits ervaren reizigers straks een snellere doorstroming en kortere overstaptijden. Een divers aanbod aan voorzieningen, toiletvoorzieningen en wachtruimtes zorgen voor een aangenaam verblijf. Daarnaast is het station straks klaar voor het landelijke programma PHS (Programma Hoogfrequent Spoorvervoer). Met de uitwerking van dit programma krijgt Ede-Wageningen straks meer verbindingen per uur.

Het nieuwe station kenmerkt zich door veel lichtinval en een ruimtelijke opzet. Door gebruik te maken van natuurlijke materialen verwijst het station naar het natuurgebied de Veluwe. De stationskap zorgt voor een

geheel eigen sfeer op het perron en biedt het geheel een bijzonder aanzien. De houten kap overdekt een groot deel van de perrons en

zorgt voor zowel beschutting als voor prettig daglicht. De toren bij de hoofdentree van het station wordt een echte blikvanger. Zo is van veraf het station al te zien, maar zonder groots over te komen. Passend bij Ede, de omgeving en de regio.

De bouwwerkzaamheden starten naar verwachting eind 2018/begin 2019. Tijdens de bouw blijft het huidige station volledig in bedrijf. Het nieuwe station Ede-Wageningen is eind 2021 klaar. ■

'Ede is dé plek voor ontwikkeling World Food Center'

In het hart van de FoodValley regio, naast intercystation Ede-Wageningen en in de directe nabijheid van Wageningen UR, werken GREEN Real Estate, Van Wijnen Groep en de gemeente Ede aan de ontwikkeling van het World Food Center (WFC). Alle partijen zijn het er over eens: dit is een plan dat er móet komen. De kritische factor in het project? “Tempo maken”, zegt Cees van Bommel, directeur van WFC Development zonder aarzeling. “Het ijzer smeden als het heet is. In die fase zitten we nu.”

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN | APA TEKST BEELD WFC DEVELOPMENT

Met een Campus voor bedrijven en kennisinstellingen en een Experience Center waar bezoekers voedsel en de voedselketen kunnen beleven, wordt het World Food Center dé internationale etalage van de Nederlandse agro-foodsector. “Het World Food Center is daarom niet alleen van belang voor de FoodValley regio, maar voor heel Nederland”, stelt Johan Weijland, wethouder gemeente Ede. “Het concept wordt door de hele sector omarmd. Hier kunnen foodbedrijven en kennisinstellingen intensief met elkaar samenwerken.”

Wageningen UR heeft zich al verbonden aan het World Food Center, maar Weijland ziet de ontwikkeling van het WFC in breder perspectief. “De FoodValley is een innovatieve regio, met een internationale uitstraling en veel werkgelegenheid. Hier zijn relatief gezien twee keer

zo veel mensen werkzaam in de foodsector dan in de rest van het land.” De centrale ligging in Nederland maakt het gebied tot ideale locatie. “Station Ede-Wageningen, dat helemaal wordt vernieuwd, heeft verbindingen binnen een uur met Schiphol en Düsseldorf.”

Directeur Cees van Bommel noemt de goede bereikbaarheid een cruciale factor. Het terrein heeft een omvang van 28 hectare. “Straks werken hier ongeveer 1500 mensen. Daarnaast rekenen we op enkele honderdduizenden bezoekers per jaar.” Het World Food Center kan veel toevoegen aan het toerisme in de regio, verwacht Van Bommel. “Met lekker eten en drinken en een goede verbinding met de Veluwe. Nu de druk van het toerisme op Amsterdam zo groot is, zie ik hier veel mogelijkheden.”

De ontwikkelingen in de foodsector, zoals ze in de regio zichtbaar zijn, worden in de vastgoedwereld op waarde geschat, weet Van Bommel. “Food wordt als een stabiele belegging gezien.” Er is veel animo voor het plan, signaleert de directeur. WFC Development, waarin Van Wijnen en GREEN ieder vijftig procent aandeel hebben, is in gesprek met grote bedrijven in de foodsector, die willen aanhaken. “We moeten gewoon beginnen”, stelt Van Bommel. “Partijen aan je binden, vaart zetten achter de procedures, zo kunnen we andere gebieden voor zijn.” Een spannende ontwikkeling, vindt de directeur, die overtuigd is van de locatie. “Hier in de FoodValley gaat het gebeuren, er is geen beter gebied dan déze plek.” ■

'In Scherpenzeel heerst echt ondernemersklimaat'

Een kleine, zelfbewuste gemeente. Zo omschrijft burgemeester Ben Visser zijn Scherpenzeel. Het dorp telt veel bedrijven, van transportondernemingen tot foodbedrijven. Ook het innovatieve Interface, fabrikant van tapijttegels, heeft hier zijn thuisbasis. "Een dynamische plaats", vindt Visser. "Dit is een mooie gemeente om in te investeren."

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST
FOTOGRAFIE SJEFF PRINS - APA FOTO

Scherpenzeel is met 9500 inwoners een van de kleinere gemeenten van de Regio FoodValley. "We hebben niet veel grond, maar bij sommige ondernemers leeft wel de wens om te groeien", weet de burgemeester. "Daar gaan we werk van maken. We willen graag de dynamiek erin houden." Voor de ontwikkeling van woningen is in Scherpenzeel nog wat ruimte. "Wel op een bescheiden schaal", geeft Visser aan. Daarnaast werkt de gemeente aan een centrumplan.

De wens om uit te breiden leeft ook bij vader en zoon Bert en Stefan van Kooten, die met hun bedrijf Anemone Horsetrucks wereldwijd vrachtwagens leveren voor het vervoer van paarden. Ze hebben onder meer koningshuizen in het Midden-Oosten en het Nederlands Olympisch Team als klant. "We zijn in de crisistijd de wereld over getrokken en hebben de weg omhoog gevonden", zegt Stefan van Kooten. "Hier in Scherpenzeel heerst een echt ondernemersklimaat, met toonaangevende bedrijven. We zijn nauw bij elkaar betrokken, dat geeft slagkracht voor de toekomst."

Renswoude

Dorpshart Renswoude krijgt gezondheidscentrum

TEKST LEENDERT DOUMA | APA TEKST
BEELD ARCHITECTENBURO GUIDO BAKKER BV

"De bouw van het eerstelijnscentrum start in juli en in april is het complex gereed", legt Frank van Woerden uit. "Er komen onder andere een huisartsenpost, fysiotherapie, apotheek en consultatiebureau, op een oppervlak van ongeveer zevenhonderd vierkante meter. Daarboven komen tien appartementen en daarnaast zes grondgebonden woningen."

De plannen voor het dorpshart dateren al van 2006, vertelt Hans van de Pol. "Het initiatief kwam van een kopgroep van ondernemers. Ontwikkelaar Volker Wessels won de prijsvraag. Door de crisis was er enige vertraging in de uitvoering. Maar vorig jaar zijn er een supermarkt, een aantal winkels, woningen en appartementen gerealiseerd." De levensloopbestendige appartementen zijn erg in trek, zegt de wethouder. Dat lag niet voor de hand in Renswoude. Maar niet alle winkelruimte raakte gevuld. Voor een deel zoekt de gemeente nog naar invulling, het zou bijvoorbeeld een maatschappelijke functie kunnen krijgen. Dat kan dan weer mooi aansluiten bij het Eerstelijnscentrum.

"Het is nu een levendige plek geworden", zegt Van de Pol. Hij noemt bijvoorbeeld de Italiaanse broodjeszaak Di Tutto, een kapper en de bloemist die zich vlakbij de supermarkt vestigden. "Het dorpshart heeft zijn bestaansrecht bewezen."

Bedrijventerrein De Flier versterkt foodproductiecluster

Jan-Peter Müller, CEO Müller Fresh Food Logistics en Frank Bieze, CEO Bieze Food Group

Bedrijventerrein De Flier in Nijkerk is volop in ontwikkeling. Op bijna 27 hectare vestigen zich hier steeds meer bedrijven die actief zijn in, of een relatie hebben met de voedingsmiddelenindustrie. Dit voorjaar opende BFG Warehousing, onderdeel van de Bieze Food Group, op de Flier een nieuw en uiterst duurzaam, gekoeld distributiecentrum.

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN | APA TEKST
FOTOGRAFIE SJEF PRINS | APA FOTO

In Nijkerk zijn al veel bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie gevestigd. Grote, vaak ook internationale bedrijven, zoals Arla Foods, Struik Europe, 2 Sisters Food Group en Vreugdenhil Dairy Foods. Nijkerk presenteert zich dan ook als het foodproductiecluster van de Regio FoodValley. “Wij blijven de komende tijd samen met het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, de provincie en andere partners op zoek naar initiatieven om deze positie te versterken”, zegt Patricia van der Hurk, wethouder Economische Zaken van Nijkerk.

Bedrijventerrein De Flier is voorzien van glasvezel, krijgt parkmanagement, heeft een kwalitatief hoogwaardig hart met water en groen en is, gelegen langs de A28, goed

bereikbaar. BFG Warehousing startte met de realisatie van het nieuwe duurzame distributiecentrum ook een samenwerking met Müller Fresh Food Logistics, via het in het BFG pand gevestigde crossdock centrum. Daarmee spelen beide partijen in op ontwikkelingen in de foodmarkt, waarin steeds meer snelheid wordt gevraagd. “Van een efficiënt gekoeld distributienetwerk kunnen ook andere partijen in de regio voordeel hebben”, zegt Frank Bieze, CEO van BFG. “We hebben ruimte om ook de komende jaren verder te groeien. Dit is een mooie centraal gelegen locatie. Een perfecte plek waar veel foodbedrijven bij elkaar gevestigd zijn. Dat versterkt elkaar.” ■

Voltooiing masterplan Jos van Eldonk voor stadscentrum Veenendaal in zicht

Wonen, winkelen en beleven in Brouwerspoort

Met Brouwerspoort krijgt het stadscentrum van Veenendaal er zo'n 500 woningen, een gracht, pleinen, winkels, horeca en twee cultuurclusters bij. Naar het plan van Jos van Eldonk, maakt die mix van functies Brouwerspoort tot een levendig gebied. "Wie hier woont, heeft de stad aan zijn voeten."

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST FOTOGRAFIE SJEF PRINS - APA FOTO

Het plan Brouwerspoort stamt uit 2002 en komt met de afronding van het noordelijk deel nu echt tot leven. "Natuurlijk hebben we tijdens de crisis een dip gehad, maar we hebben niet veel toegegeven op het plan", zegt wethouder Arianne Hollander. De cultuurclusters, met bibliotheek, muziekschool, volksuniversi-

teit, museum en filmhuis vormen het hart van Brouwerspoort. De openbare ruimte is gericht op beleving van het gebied. "Met de gracht als knipoog naar het verleden."

Veenendaal had al een krachtig koopcentrum met een grote regionale aantrekkingskracht

en dat wordt met Brouwerspoort verder uitgebouwd. "We moeten wel flexibel omgaan met veranderende behoeften", benadrukt Hollander. "Zo bleek er meer vraag naar horeca, dus daar is nu meer ruimte voor." Daarnaast wordt ingespeeld op ontwikkelingen in de retail. "In de aanloopstraten naar het centrum staan we geen nieuwe winkels meer toe", geeft Hollander het beleid aan. "We helpen ondernemers ook bij verplaatsing naar Brouwerspoort. Hier kunnen ze elkaar versterken."

Allure

De komende periode gaat de bouw van twee supermarkten met appartementen van start en daarmee komt de voltooiing van het centrumplan in zicht. "Er zijn nog een paar deelplannen te ontwikkelen", geeft Hollander aan. Ingenious Vastgoed ontwikkelt in Brouwerspoort appartementen in de vrije huursector met multifunctionele ruimte op de begane grond. "Een interessant gebied met allure", karakteriseert directeur Johan van den Essenburg Brouwerspoort. Hij roemt de pleinen met horeca, het cultuurcluster en de gracht. "Er is veel vraag naar betaalbare huurwoningen in het centrum. We verwachten dat de markt voor vrije sector huurwoningen nog verder zal groeien."

In samenspraak met de gemeente kwam Ingenious Vastgoed tot een haalbaar plan, dat meer wonen en andere woningen omvat dan oorspronkelijk de bedoeling was. "De bereidheid om mee te denken hoe het project kan worden gerealiseerd, is de kracht van de gemeente", vindt Van den Essenburg. "Zonder afbreuk te doen aan de hoogwaardige kwaliteit en architectuur van het masterplan. Zo kan gerealiseerd worden waar de markt om vraagt." ■

17-JARIGE THOMAS LIJTEN OPENT EIGEN IJSSALON

Middenin Brouwerspoort, met uitzicht op het stadsstrand, opende de 17-jarige Thomas Lijten dit voorjaar zijn eigen ijssalon. "Het gaat zó goed, echt bizar", zegt de jonge Edenaar die ook Amersfoort en Arnhem als vestigingsplaatsen overwoog.

Uitgeloot voor een studie, besloot Thomas vorig jaar het ondernemerspad te kiezen. Na een stage van enkele maanden bij ijssalon Daisy's in Tiel, opende hij zijn eigen zaak binnen de franchiseformule. Dat ging niet zomaar, want voor de benodigde vergunning gold een minimum leeftijd van 21 jaar. Via een Facebookgroep voor jonge ondernemers kwam Thomas uiteindelijk in contact met burgemeester Wouter Kolff. "Hij heeft ervoor gezorgd dat de leeftijdseis is losgelaten."

Een terras voor de deur, een heel nieuw centrum met een gracht en gratis parkeren op zaterdag. "Dit is een geweldige locatie", vindt Thomas. De zomer moet nog echt beginnen, maar zijn ijssalon draait al volop. Elke dag maakt Thomas vers ijs. "Ik heb al dagen gehad dat de ijsmachine de vraag nauwelijks aan kon", vertelt hij enthousiast. De ondernemer heeft inmiddels een extra machine aangeschaft en kijkt al vooruit naar uitbreiding van zijn zaak. En hoewel met zijn eigen ijssalon een wens in vervulling is gegaan, blijft hij dromen van de toekomst. "De komende tien jaar kan ik hier wel vooruit, maar misschien vertrek ik ooit nog naar het buitenland."

Flaneren langs de nieuwe gracht, picknicken op het stadsstrand of een concert bijwonen, Brouwerspoort is een plek om te beleven. "Hier liggen unieke kansen", zegt binnenstadmanager Peter Baten. Als onafhankelijke 'spin in het web' brengt hij partijen bij elkaar om het stadscentrum te laten floreren. "De kracht van Brouwerspoort is het ontwerp. Het gaat erom daar nu een goede invulling aan te geven."

TEKST ALICE VAN SCHUPPEN - APA TEKST FOTOGRAFIE SJEFF PRINS - APA FOTO

Binnenstadmanager Peter Baten over Brouwerspoort:

"Hier liggen unieke kansen"

Baten is er duidelijk over: "Waar het vroeger vooral om winkelen draaide, moet je nu als stadscentrum méér kunnen bieden." Door ruimte te geven aan creatieve ideeën, wordt Brouwerspoort steeds meer een 'place to be'. Het stadsstrand is daarvan een mooi voorbeeld. "Het is snel gerealiseerd en wordt door iedereen omarmd", geeft Baten aan. Op 'Culturele Zaterdagen' bruist het centrum van activiteiten. "De binnenstad als groot podium, daar kunnen we nog veel meer gebruik van maken."

Een krachtig en compact centrum, met een mix van functies, dat is de winst van Brouwerspoort

nu e-commerce en internetshoppen de wensen en behoeften van het publiek veranderen. De gemeente is de dialoog aangegaan met bewoners, ondernemers en andere partijen in het centrum om de binnenstad verder te verbeteren. "Samenwerken, meedenken en goed naar elkaar luisteren", noemt Baten als sleutel tot succes. De toekomst van Brouwerspoort ziet hij positief in. "Je merkt het al als je hier door het centrum loopt: alles wordt levendiger, er ontstaat een nieuwe flow." ■

Midden Nederland Hallen:

modern, multifunctioneel en bereikbaar

Er gaat binnenkort een groot, duurzaam en multifunctioneel evenementencomplex in het midden van het land open. De bouw van de Midden Nederland Hallen is een megaproject, maar het verloopt razendsnel. Begin januari ging de eerste paal in de grond. Eind juli biedt de gloednieuwe hal en exoruimte al onderdak aan het eerste evenement, vertellen Timo Kruff, initiatiefnemer van het project, en Gerard van den Hengel, wethouder Economische Zaken van Barneveld, enthousiast.

TEKST [LEENDERT DOUMA](#) | APA TEKST FOTOGRAFIE [RUBEN MEIJERINK](#) | APA FOTO

Het complex verrijst op een ideale locatie: tussen de A1 en de A30 in Barneveld. Het is goed bereikbaar en bezoekers kunnen gratis parkeren. Er komen 1350 parkeerplaatsen. Reizigers met het openbaar vervoer kunnen ook makkelijk in de Midden Nederland Hallen komen. Station Barneveld ligt aan de

“Het complex verrijst op een ideale locatie: tussen de A1 en de A30 in Barneveld. Het is goed bereikbaar en bezoekers kunnen gratis parkeren.”

Valleilijn en van daaruit gaan pendelbussen als er activiteiten zijn. De eerste fase van het complex, die deze zomer in gebruik gaat, bestaat uit een evenementenhal van 2500 vierkante meter, een auditorium voor 2500 zitplaatsen (of 3000 staanplaatsen) en zestien kleinere ruimtes. Het totaal heeft een vloeroppervlakte van 10.000 vierkante meter. De bouw is live te volgen, via een webcam op www.middennederlandhallen.nl.

“Eigenlijk stamt het idee al uit 1992”, vertelt Timo Kruft. “Ik vroeg me af waarom er geen echte evenementenhal was met een lokale, regionale en nationale functie.” Het was de tijd dat hij ook met zijn eigen bedrijf begon. Kruft is nu eigenaar van TeKa Holding, een groot imperium dat door heel Nederland op bijzondere locaties evenementen faciliteert en actief is in catering en horeca. “Het zit in zijn DNA”, constateert wethouder Van den Hengel, “en dat zie je terug in de Midden Nederland Hallen.” Zo kunnen er meerdere evenementen – groot en klein – naast elkaar plaatsvinden, de centrale entree splitst de toegang uit. “De grote hal is veertien meter hoog en goed geïsoleerd, dus ook geschikt voor grote concerten”, zegt Timo Kruft. Alle ruimtes zijn voorzien van state-of-the-art techniek voor licht, beeld en geluid. “De Midden Nederland Hallen zijn ideaal om een combinatie van conferentie en beurs te organiseren. Dat zie je nog nergens in Nederland.”

Nu het complex vorm krijgt, blijkt de interesse groot. Het is de bedoeling dat er jaarlijks enkele honderden evenementen in de Midden Nederland Hallen worden georganiseerd. De spin-off voor Barneveld en de regio is ontegenzeggelijk, vertelt Gerard van den Hengel. Maar andersom voedt de regio het complex ook. “Er is hier heel veel kennis en

goed opgeleid en gemotiveerd personeel.” Bovendien doet Kruft vooral zaken met de boeren in de regio, verenigd in de Coöperatie

“Ik eet liever een komkommer uit de buurt dan eentje die uit Spanje moet komen. En ik serveer bijna alleen seizoensgerechten.”

Boerenhart. “Dat doe ik vooral uit liefde voor lekker eten”, zegt de ondernemer. “Ik eet liever een komkommer uit de buurt dan eentje die uit Spanje moet komen. En ik serveer bijna alleen seizoensgerechten.”

Gerard van den Hengel wijst tot slot op het gebied om de hallen heen, dat volop in ontwikkeling is. “Wij hebben hier nog vijf of zes hectare grond om uit te geven. Die is bedoeld voor bedrijven in de ‘leisure’-sector, denk aan een kartbaan, een klimwand of een sportcentrum. Het is niet de bedoeling dat hier winkelcentra komen.” ■

Zoonen Commercieel Vastgoed

Kwaliteit, daar draait het om

TEKST HANS HOOFT

Zoonen Commercieel Vastgoed in Ede bestond afgelopen 1 januari 10 jaar, maar de makelaars van dat bureau kunnen bogen op een ervaring die in een veel langere periode is opgebouwd. Teunis Zoonen en Eldert Kauffeld hebben beiden zowel de goede als de slechte tijd meegemaakt – en overleefd. Reden: altijd kwaliteit leveren. Of zoals Teunis Zoonen het zegt: “Wij streven altijd naar minimaal een 8,5.”

Eldert Kauffeld zit al 30 jaar in het vak, en Teunis Zoonen inmiddels zo'n 18 jaar. Beiden begonnen in een moeilijke tijd met een eigen makelaardij, maar Kauffeld relateert: "Als je in zo'n tijd begint, kan het alleen maar beter worden."

Zoonen Commercieel Vastgoed bleef groeien, tegen de economische stroom in. Teunis Zoonen: "Je kunt dan bij de pakken gaan neerzitten, maar ook aanpakken. Ik ben bewust gaan investeren in mensen, en dat heeft er in geresulteerd dat er op korte termijn een makelaar bij komt. Dat is dan makelaar nummer 4, en werknemer nummer 6. Ik heb me weinig van de crisis aangetrokken, er is zoveel werk dat je linksom of rechtsom je omzet best ergens vandaan kunt halen." Kauffeld vervolgt: "Maar je moet dienstbaar zijn. Heel veel makelaardijen vielen om omdat ze niet goed in de vingers hadden wat makelen nu echt inhoudt. Wat het vak is, dat je er een bepaalde commitment voor moet hebben. De basis is dat je het vertrouwen hebt van de opdrachtgevers. En dat je altijd op de goede manier je diensten verleent, je opdrachtgevers altijd op de juiste manier informeert. Eerlijkheid duurt het langst."

Register

Die goede en betrouwbare dienstverlening wordt mede gegarandeerd door enkele belangrijke certificeringen. Zoonen: "Iedereen mag zich makelaar noemen, het is geen beschermd beroep. Dat wil nog wel eens leiden tot problemen. Wij staan in de belangrijkste registers ingeschreven en hebben alle papieren, dit om kwaliteit te waarborgen. Zowel Hanneke Schoeman-van Bennekom als ikzelf zijn Register Makelaar-taxateur en Register Taxateur. Op 1 januari jongstleden is er weer een nieuw register in het leven geroepen, het taxatieregister NRV, dan moet je ook weer aan allerlei eisen voldoen om daarin te komen, en daar staan we ook weer beiden in. Wij nemen geen genoegen met een zesje, streven naar die 8,5 minimaal. Maar dat betekent dat je meer mensen nodig hebt en meer tijd om die zorg te verlenen, om de dienstverlening optimaal te hebben."

Voordeel van meerdere makelaars in een kantoor betekent volgens Kauffeld dat je kunt specialiseren, terwijl je toch alle objecten kunt aannemen. "De een doet heel veel op de taxaties, de ander houdt zich meer bezig met de verhuur van bedrijfsmatig onroerend goed of de verkoop ervan, en dan heb je ook een beetje de onderverdeling van de grote

objecten en de kleinschalige projecten. Daar moet je toch wel specialist in zijn, en de vaardigheden bezitten om in die markten te kunnen opereren."

Proactief

De opdrachten worden niet alleen verkregen via het uitgebreide netwerk, maar ook door een proactieve opstelling. Kauffeld: "Je kent de markt, en als je weet dat er naar een bepaald object vraag is, benader je een projectontwikkelaar of een aannemer. Je hebt daar nog een oud gebouw staan, of een stuk grond liggen, wat dacht je daarvan? Als dat goed ontvangen wordt, dan gaan we over tot een stuk ontwikkeling en gaan dat op de markt zetten." Zoonen: "Wij zijn dus veel meer dan alleen een tussenpersoon die iets verkoopt of verhuurt. Het is veel breder dan dat, we zijn echt proactief." Daarnaast doet Zoonen ook in in- en verkoop van beleggingspanden en -portefeuilles, en het (technisch) beheer. "Het komt steeds vaker voor dat een vastgoedeigenaar zegt: doen jullie het beheer. Dus om heel veel zorgen uit handen te nemen bij een opdrachtgever. We hebben daar ook een derdenrekening voor."

Nota

De uitstekende reputatie die het kantoor heeft opgebouwd, heeft het mede te danken aan de zorgvuldige handelwijze. Zoonen legt uit: "We willen maximaal, zo compleet mogelijk advies geven aan onze opdrachtgever: we hebben een potentiële huurder, hier heb je

zijn jaarcijfers, hier heb je nog meer gegevens en informatie over die huurder. Zie het als een soort antecedentenonderzoek, maar wij zorgen wel dat maximaal geadviseerd is naar onze opdrachtgever." Dat kan er ook wel eens toe leiden dat een transactie afketst, zegt Kauffeld. "Een van de belangrijkste dingen, en daar creëer je ook een band mee met die ondernemer, is dat je tegen je opdrachtgever durft te zeggen: niet doen! Achteraf zijn ze je altijd dankbaar, en zo creëer je vertrouwen en bouw je een reputatie op."

Tussenstap

Zoonen noemt nog een ander aspect van zijn activiteiten: "Sommige opdrachtgevers weten vaak niet hoe ze actie moeten ondernemen als een huurder niet op tijd betaalt. Dankzij onze opleidingen weten we wat we moeten en mogen doen als een huurder niet betaalt. Wanneer we actie kunnen ondernemen om die huurachterstand zo klein mogelijk te houden. De laatste stap is de inschakeling van een incassobureau, maar je moet daar tussenin juist een overlegfase kunnen inbouwen. Een minnelijk overleg met die huurder hebben: waarom betaal jij niet? Heb je even een slechte fase, dan schorten we het op, bijvoorbeeld. Maar niet gelijk de ondernemer de nek omdraaien. Wij proberen altijd die tussenstap te maken, want wij kennen ook de huurder, één gesprekje kan vaak al voldoende zijn om de boel vlot te trekken." ■

www.zoonenvastgoed.nl

Van Hell naar Paradijs

(14,5 km; tussen Nijkerk en Barneveld)

In de FoodValley regio kun je heerlijk fietsen. Leuk is dat je op plaatsen komt waar je nooit eerder van hebt gehoord. Neem nou het buurtschap Hell. Op de grens van Putten en Nijkerk. Eigenlijk wel een passende naam voor het gebied dat wordt aangeduid als 'Bible Belt'. Je vindt er een mooie paardenstal. Daar begint mijn fietstocht. Mijn eerste stop is de wijngaard "Aan de Breede Beek". Het ligt in een prachtige omgeving, waar diverse villa's verscholen liggen achter bomen en hekken. Ik krijg hier een kleine proeverij van lokale wijnen. Mooie kwaliteit van Hollandse bodem.

Ik fiets door en passeer dorpen als Zwartbroek en Terschuur. Na de oversteek over de A1, is het nog een klein stukje fietsen naar de molen Den Olden Florus. De molen is nog in bedrijf, dankzij vrijwilligers. In de winkel koop je originele producten. Dan leg ik de laatste etappe af van mijn fietstocht naar het Paradijs. Een kronkelende weg, langs boerderijen en beken. Ik rij naar zorgboerderij 't Paradijs; een thuis voor mensen met een beperking. Hier werken gepassioneerde mensen om demente ouderen en autistische jongeren een mooi bestaan te geven. Het is een heuse multifunctionele boerderij: kippen, aardbeien, sla, varkensvlees en zuivel. Je kunt er van alles kopen. Ik koop een doosje eieren. Binnenkort kom ik nog een keer terug voor de nieuwe oogst aardbeien.

Arnoud Leerling

Ruim 200 scholieren maken kennis met Food tijdens de Discovery Tour

Ruim 200 leerlingen van verschillende scholen uit de regio kregen onlangs de unieke gelegenheid om bij bedrijven een kijkje te nemen in de, soms letterlijke, keuken. Er is in de regio FoodValley toenemende vraag naar technisch geschoold personeel in de Food sector. Om scholieren te inspireren en te enthousiasmeren voor een carrière in de food industrie, organiseerde Knooppunt Techniek in samenwerking met scholen en bedrijven uit de regio, de Food Discovery Tour.

Welke apparatuur en machines zijn nodig om voeding te produceren, bijvoorbeeld. Hoe wordt de kwaliteit van voeding tijdens het proces bewaakt, wat is de beste samenstelling van ingrediënten en hoe wordt dat bepaald?

Scholenmarkt

Na de verschillende bedrijfsbezoeken brachten de leerlingen een bezoek aan een speciaal voor hen georganiseerde bedrijven- en opleidingsmarkt op de Kenniscampus in Ede. Onder begeleiding van studenten uit het eerste jaar van het Groenhorst richting Levensmiddelen industrie, konden zij verder kijken naar de mogelijkheden binnen de Foodsector.

FutureProef

De Tour is een eerste stap richting de week van de Levensmiddelen industrie, FutureProef (7 t/m 11 november 2016). In die week zal er nog veel meer worden georganiseerd om jongeren op een toegankelijke manier kennis te laten maken met de voedingssector en te stimuleren om een opleiding in deze richting te kiezen.

Crown Slim Huren

Ruimte om te ondernemen

U zoekt kantoorruimte en u wilt snel operationeel zijn? Maar u wilt niet lang vastzitten aan langjarige huurcontracten met allerlei bindende voorwaarden en grote investeringen? Crown Slim Huren biedt een uitstekend alternatief met representatieve 'ready to use' kantoorruimtes in Veenendaal. "Onze ambitie is om de komende jaren dit concept uit te breiden naar meer plaatsen ook in plaatsen binnen de FoodValley regio", aldus directeur eigenaar Mark Teerling.

"Wij nemen de klant veel werk uit handen, waardoor de ondernemer zich kan richten op zijn corebusiness", aldus Mark Teerling.

In een tijd waarin veel organisaties op de kleintjes letten en kritischer dan ooit naar hun huisvestingskosten kijken, heeft Crown Slim Huren het antwoord. "Onze huurders maken naar behoefte gebruik van onze faciliteiten", licht Teerling toe. "De huisvesting moet zich als het ware aanpassen aan de onderneming, waarbij je alleen datgene betaalt wat je ook daadwerkelijk gebruikt. Ook kan er snel geschakeld worden wanneer de onderneming plotseling groeit of juist krimpt. En er is ook altijd een vergaderruimte beschikbaar."

Corebusiness

Geen tijd verspillen aan het regelen van allerlei randzaken, maar snel aan de slag kunnen. Dat is volgens Teerling in het kort waar het op neerkomt. "Wij verhuren all-inclusive kantoorruimtes aan bedrijven vanaf 1 tot en met 25 medewerkers. Dat wil zeggen dat de ruimtes gestoffeerd en gemeubileerd zijn. Maar ook glasvezel internet, koffie en thee, parkeren voor de deur en de servicekosten zijn inbegrepen. Je hoeft geen grote investeringen te doen en wij nemen de klant veel werk uit handen, waardoor de ondernemer zich kan richten op zijn corebusiness."

Vergaderruimte

Crown Slim Huren geeft toegang tot vijftig flexibele kantoorlocaties in Nederland. Hier

vind je een representatieve werkplek, spreekkamer en vergader- of trainingsruimte en er wordt ingespeeld op de trend dat mensen steeds meer tijd- en plaatsonafhankelijk gaan werken. "Deze locaties zijn goed bereikbaar en bieden voldoende parkeergelegenheid. Naast de ruimte die er gehuurd wordt, zijn koffie, thee, internet en parkeren hier ook inbegrepen. Tevens kunnen er beamers, flipovers en laptops beschikbaar gesteld worden. Reserveren kan op onze website via ons eigen reserveringssysteem."

Reuring

Volgens Teerling biedt flexibele verhuur een oplossing voor veel leegstaande panden. "Een leegstaand pand verhuurt lastig. Wat wij vaak zien is dat er reuring ontstaat in een pand wanneer er weer mensen intrekken. Hierdoor worden ruimtes die nog over zijn in het pand

veel eerder verhuurd." Door als eigenaar van een pand Crown Slim Huren in te schakelen, wordt de afstand tussen de eigenaar en de huurders verkleind. "Wij zijn het directe aanspreekpunt voor de huurders. Wij zorgen ervoor dat we contact houden met de huurders, maken af en toe een praatje met ze en mochten er problemen zijn, dan zorgen wij ervoor dat deze snel opgelost worden. Bij ons is het absoluut niet zo dat je ons niet meer ziet, wanneer je eenmaal een contract hebt getekend. Wij blijven betrokken bij onze huurders en de eigenaren van de panden. Succesvolle exploitatie van (gedeeltelijk) leegstaande kantoorpanden is onze expertise." ■

Crown Slim Huren

Landjuweel 10 - 3905 PG Veenendaal
T. 085-4010270 - info@crownslimhuren.nl
www.crownslimhuren.nl

CROWN SLIM WERKEN GAAT VOORTAAN VERDER ALS CROWN SLIM HUREN

Crown Slim Huren was voorheen actief onder de naam Crown Slim Werken. Met de verhuizing in Veenendaal begin maart naar een nieuw pand aan de Landjuweel 10, gaat het bedrijf voortaan verder onder de naam Crown Slim Huren. Dat sluit beter aan bij onze manier van werken. Vanuit deze locatie wordt dezelfde service verleend die de klant altijd al gewend is.

De digitale revolutie die zich de afgelopen jaren heeft voltrokken, heeft enorme effecten gehad. De opkomst van het internet en de daaraan gekoppelde geavanceerde technologieën hebben ervoor gezorgd dat ondernemingen en particulieren een compleet nieuwe manier van leven en werken hebben kunnen aannemen.

Het kantoor:

tijd voor een make-over?

Voor de eerste keer in de geschiedenis van het ondernemen kunnen medewerkers op afstand, gebruik makend van de cloud infrastructuur en snel breedband internet, thuis, onderweg of op de derde werkplek net zo ‘aanwezig’ zijn als degenen die op kantoor zitten. En wees eerlijk: zou het niet fantastisch zijn als je alleen naar kantoor zou hoeven gaan als dat echt nodig was?

Spontane samenwerking

Alles goed en wel, maar de luie stoel thuis is niet bepaald het kantoor van de toekomst. Het traditionele kantoor heeft zijn minpunten, maar ook veel pluspunten: van zakelijke voordelen zoals de mogelijkheid om efficiënt deel te nemen aan groepswerk, tot persoonlijke voordelen als het voorkomen van gevoelens van eenzaamheid en vervreemding. Bovendien (en dat klinkt misschien ouderwets) is er wel iets te zeggen voor spontane samenwerking ‘bij de koffiemachine’ die plaatsvindt buiten de formele ontmoetingsplekken. Feitelijk geven veel zogenoemde ‘afstandswerkers’ toe dat hun nieuwe manier van werken goed is – tot een bepaald punt. Ze

hebben nog steeds behoefte aan menselijke, face-to-face contacten om optimaal te kunnen presteren.

Design

De eigenaar/beheerder van de werkomgeving op kantoor staat voor een grote uitdaging: organisaties moeten een omgeving bieden die samenwerken faciliteert en stimuleert, een plek waar mensen graag naartoe willen komen. Het kantoor moet tegenwoordig niet alleen goed ogen, maar ook zogeheten taakgerichte ruimtes bieden waar mensen samen of alleen, geconcentreerd kunnen werken en gelukkig, productief en waardeverhogend kunnen zijn.

Voor met name mkb-ondernemingen is dit niet altijd even gemakkelijk te realiseren: er zijn immers forse kosten verbonden aan een ‘make-over’ van het kantoor, en tijdens die verbouwing ligt de zaak natuurlijk stil. Maar als je de werkomgeving niet aanpast aan de wensen van de hedendaagse kenniswerker, kan het best wel eens zijn dat steeds meer mensen die dat kunnen en mogen, een alternatieve werkomgeving zoeken. Met als gevolg

dat de aanbieders van (tijdelijke) werk- en vergaderplekken als paddenstoelen uit de grond schieten.

Alternatief

Die moderne, multifunctionele werkomgevingen combineren vergaderzalen, sociale ruimtes en onafhankelijke werkplekken, en zijn door heel Nederland te vinden. Ze vormen niet alleen een goed alternatief voor het bedrijfskantoor, maar kunnen ook inspiratie bieden voor een ‘make-over’ van dat kantoor. Want waarom zou je die renovatie niet doorvoeren? Uit diverse onderzoeken is immers gebleken dat de generatie-X’ers, in tegenstelling tot wat werd verondersteld, wél graag naar kantoor komen, en wél graag een vaste werkplek hebben. En natuurlijk ook wel de mogelijkheid hebben af en toe thuis of elders te werken. Maak het dan aantrekkelijker voor hen om naar kantoor te komen, dat bevordert immers ook de onderlinge band met de collega’s – en met de organisatie. ■

Hans Hoof
Hoofdredacteur OfficeMagazine.nl

Wat je ook onderneemt, **je bouwt in Barneveld.**

→ Check meteen de beschikbare
bedrijfskavels op kiesjekavel.nl

Bent u toe aan een nieuw bedrijfspand? Hebt u meer ruimte nodig of bent u van plan een bedrijf te starten? Kies een kavel in de gemeente Barneveld en verzeker u van ruimte voor uw ambities.

- Keuze uit gevarieerde bedrijfskavels
- Ruimte voor bijna alle typen bedrijven
- Spoor- en snelwegen in alle richtingen
- Aantrekkelijk ondernemersklimaat

 [kies je kavel.nl](http://kiesjekavel.nl)

WETHOUDER G.J. (GERARD) VAN DEN HENGEL
ECONOMISCHE ZAKEN

Ga naar www.kiesjekavel.nl, selecteer geschikte kavels
en vraag meteen gedetailleerde informatie aan. Welkom in Barneveld!

Bedrijfskavel Nijkerk A28

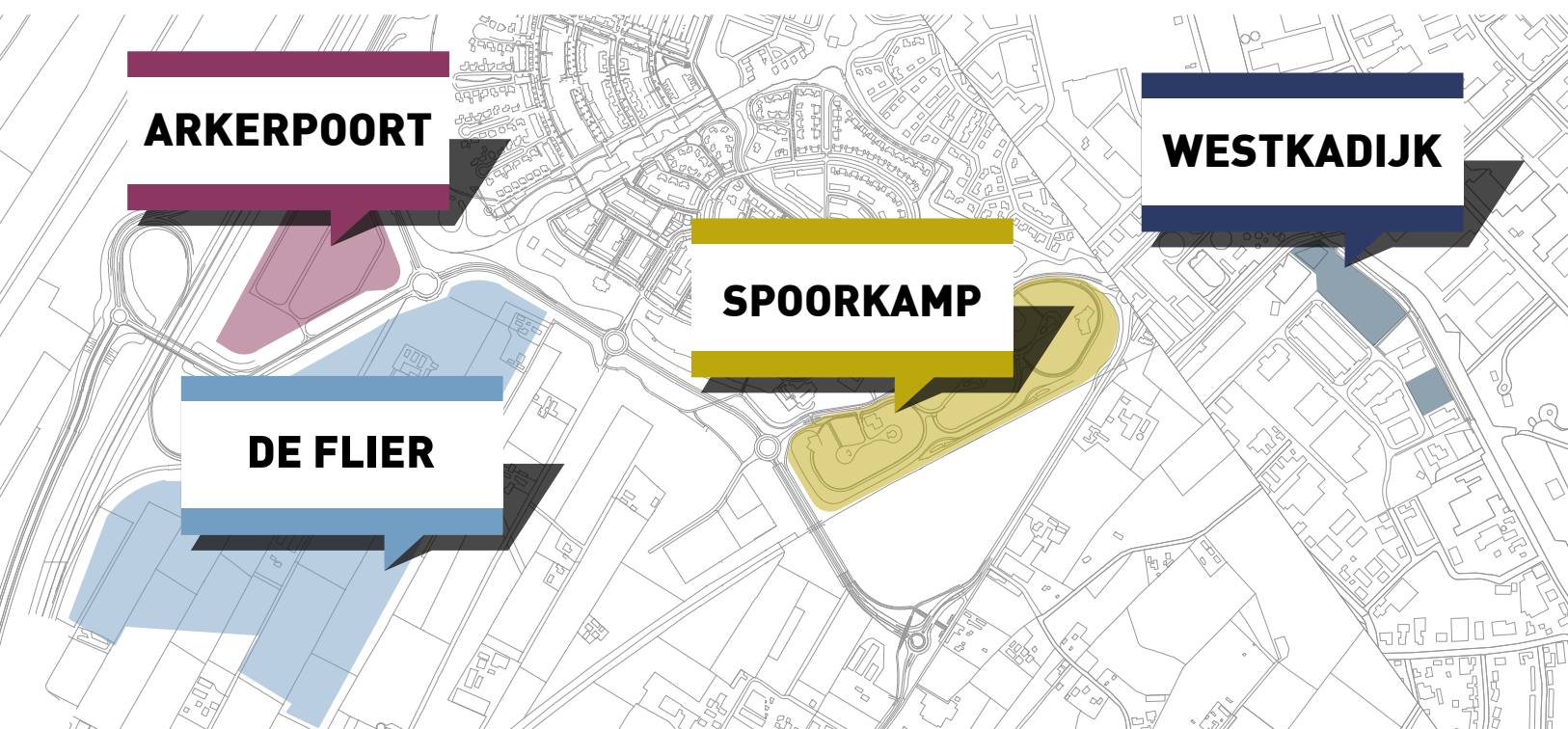
Ondernemen
doe je in Nijkerk

Bedrijfskavels te koop vanaf 2.000m²

Centraal gelegen; ▪

- Direct aan de A28, bij de A1 en aan het spoor Amsterdam-Groningen;
- Ruime vestigingsmogelijkheden door maatwerkoplossingen vanuit de gemeente.

Nijkerk heeft voor ieder bedrijf een passende locatie op de bedrijventerreinen De Flier, Arkerpoort, multifunctioneel park Spoorkamp en aan het water gelegen Westkadijk.

Bekijk de mogelijkheden?
nijkerkA28.nl

Of neem contact op met:
Thea Kraaij - Adviseur Bedrijven
t.kraaij@nijkerk.eu 06-50 26 05 63

